

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
на тему:

«МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ»

Студент II курсу магістратури заочної форми
навчання спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування» освітньо-
професійної програми «Публічне управління
та адміністрування»
Нестерук Олександр Петрович

Науковий керівник
к.е.н., доц. Мордас Ірина Василівна

Засвідчую, що в цій кваліфікаційній роботі
немає запозичень із праць інших авторів без
відповідних посилань

Студент _____

(підпис)

Робота допущена до захисту в екзаменаційній комісії рішенням кафедри
публічної політики від «7» грудня 2023 р., протокол № 10.

Завідувач кафедри публічної політики, доктор юридичних наук, доцент
Корчак Наталія Миколаївна _____

(підпис)

Київ – 2023

До захисту
В. Жу (Мордас І.В.)
06.12.2023р.

АНОТАЦІЯ

Нестерук О.П. Механізми державного регулювання будівельної галузі України. – Кваліфікаційна магістерська робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна магістерська робота на здобуття ступеня вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування», спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування». – Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, 2023.

Досліджено ступінь розробки проблеми державного регулювання будівельної галузі України. Виокремлено тенденції та проблеми державного регулювання будівельної галузі України в умовах воєнного стану. Проаналізовано правовий механізм державного регулювання будівельної галузі України. Здійснено аналіз організаційного механізму державного регулювання будівельної галузі України. Проаналізовано фінансовий механізм державного регулювання будівельної галузі України. Надано пропозиції щодо імплементації досвіду країн ЄС в сфері державного регулювання будівельної галузі. Розроблено рекомендації щодо напрямів удосконалення механізмів державного регулювання будівельної галузі України.

Ключові слова: держане управління, механізми державного регулювання, будівельна галузь, нормативно-правове забезпечення, іновачії.

ANNOTATION

Nesteruk O.P. Mechanisms of state regulation of the construction industry of Ukraine. – Qualifying master's thesis on manuscript rights.

Qualifying master's thesis for obtaining a degree of higher education of the second (master's) level in the field of knowledge 28 "Public management and administration", specialty 281 "Public management and administration". – Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University, Kyiv, 2023.

The degree of development of the problem of state regulation of the construction industry of Ukraine was studied. The trends and problems of state regulation of the construction industry of Ukraine in the conditions of martial law are highlighted. The legal mechanism of state regulation of the construction industry of Ukraine is analyzed. An analysis of the organizational mechanism of state regulation of the construction industry of Ukraine was carried out. The financial mechanism of state regulation of the construction industry of Ukraine is analyzed. Proposals for implementing the experience of EU countries in the field of state regulation of the construction industry have been provided. Recommendations have been developed on ways to improve the mechanisms of state regulation of the construction industry of Ukraine.

Key words: mechanisms of state regulation, state regulation, construction industry, regulatory and legal support, innovations.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ	8
1.1. Ступінь розробки проблеми державного регулювання будівельної галузі....	8
1.2. Тенденції державного регулювання будівельної галузі України в умовах воєнного стану	13
РОЗДІЛ 2 СТРУКТУРНО – ФУНКЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ	25
2.1 Правовий механізм державного регулювання будівельної галузі України..	25
2.2. Організаційний механізм державного регулювання будівельної галузі України.	30
2.3. Фінансовий механізм державного регулювання будівельної галузі України	36
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ.....	44
3.1. Пропозиції щодо імплементації досвіду країн ЄС в сфері державного регулювання будівельної галузі.....	44
3.2. Рекомендації щодо напрямів удосконалення механізмів державного регулювання будівельної галузі України.....	49
ВИСНОВКИ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61
ДОДАТКИ.....	67

ВСТУП

Актуальність теми. Ключова роль будівельної галузі в національному господарстві визначається не лише її безпосереднім внеском у створення інфраструктури, а й глибоким впливом на різні сектори економіки. Важливість будівельної галузі визначається не тільки потужністю створення нових об'єктів інфраструктури, але й її здатністю забезпечити великий попит на продукцію інших секторів економіки.

Тема кваліфікаційної магістерської роботи є вкрай актуальною, враховуючи не тільки вагомий економічний внесок будівельної сфери у розвиток країни, але й її вплив на соціальний прогрес та якість життя населення. Суттєвий внесок будівельної галузі в формування інфраструктури, житлового фонду та комунальних сервісів ставить цю тему в центральне положення стратегічного розвитку національного господарства. Розвиток будівельної галузі має вирішальне значення для зростання ВВП та створення нових робочих місць. Крім того, його мультиплікаційний ефект сприяє стимулюванню інших галузей економіки, роблячи будівельну галузь своєрідним каталізатором економічного розвитку. Проте, на фоні цих позитивних аспектів, відчутною стає низка викликів і проблем, що вимагають ретельного аналізу та ефективних заходів управління. Несистемність регулювання, бюрократія та недостатність ефективних інструментів контролю ускладнюють прогрес будівельної галузі та можуть призводити до різкого погіршення якості її функціонування.

Отже, вивчення та впровадження шляхів удосконалення механізмів державного регулювання в будівельній галузі України є надзвичайно важливим завданням. Це стосується не лише оптимізації бюрократичних процесів, але і впровадження сучасних інструментів моніторингу та контролю, адаптованих до вимог глобальних стандартів. Від цього дослідження може залежати не лише

подальший розвиток будівельної галузі, але і загальний стан економіки та соціального благополуччя країни.

Дослідженню механізмів державного управління в будівельній галузі приділяла увагу значна кількість науковців, зокрема: Л.В. Антонова, Д.О. Барзилович, Л.О. Богінська, І.В. Волохова, В.І. Дмитренко, Г.А. Жовтяк, І.І. Кичко, Р.Р. Лобай, О.А. Марушева, В.Ф. Савченко, У.В. Щурко та інші.

Метою роботи є розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державного регулювання будівельної галузі України.

Для досягнення мети визначено такі *завдання*:

- розкрити ступінь розробки проблеми державного регулювання будівельної галузі;
- розглянути тенденції та проблеми державного регулювання будівельної галузі України в умовах воєнного стану;
- описати правовий механізм державного регулювання будівельної галузі України;
- охарактеризувати організаційний механізм державного регулювання будівельної галузі України;
- проаналізувати фінансовий механізм державного регулювання будівельної галузі України;
- навести пропозиції щодо імплементації досвіду країн ЄС в сфері державного регулювання будівельної галузі;
- розробити рекомендації щодо напрямів удосконалення механізмів державного регулювання будівельної галузі України.

Об'єктом дослідження є державне регулювання будівельної галузі.

Предметом дослідження є механізми державного регулювання будівельної галузі України.

Для ілюстрації окремих положень дослідження було використано такі *наукові методи*:

1. Історичний – він полягав у дослідженні становлення та розвитку державного управління будівельною галуззю України.

2. Порівняльно-правовий – під час вивчення правового механізму державного регулювання будівельної галузі України.

3. Статистичний- при аналізі тенденції та проблеми державного регулювання будівельної галузі України в умовах воєнного стану, а також при проведенні аналізу фінансового механізму державного регулювання будівельної галузі України.

4. Метод прогнозування –дозволив сформулювати пропозиції щодо імплементації досвіду країн ЄС в сфері державного регулювання будівельної галузі.

5. Методи моделювання, аналогії, абстрагування, аналізу, синтезу стали підґрунтям розроблених рекомендації щодо напрямів удосконалення механізмів державного регулювання будівельної галузі України.

Наукова новизна одержаних результатів. У кваліфікаційній магістерській роботі розглянуто теоретичні засади державного регулювання будівельної галузі. Отримало подальший розвиток переосмислення терміну «державне регулювання». В рамках дослідженого зарубіжного досвіду запропоновано шляхи удосконалення механізмів державного регулювання будівельної галузі України.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що основні положення та результати магістерської роботи можуть бути використані у діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування для підвищення ефективності публічного управління в будівельній галузі, а також під час розробки навчальних програм, методичних матеріалів і підготовки навчальних посібників за напрямками підготовки «Публічне управління та адміністрування» тощо.

Апробація результатів дослідження. За темою магістерської роботи опубліковано 1 тези доповіді на тему «Сучасні механізми розвитку інновацій у будівельній галузі для ефективного післявоєнного відновлення міст»

(Шевченківська весна – 2023: публічне управління та державна служба: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених (Київ, 2 берез. 2023 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи. Київ: НІ ПУДС КНУ, 2023. 340 с.)

Структура та обсяг кваліфікаційної магістерської роботи.
Кваліфікаційна магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 70 сторінок, обсяг основного тексту – 59 сторінок. В роботі використано 55 джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

1.1. Ступінь розробки проблеми державного регулювання будівельної галузі

Механізми державного регулювання розглядаються з різних перспектив в наукових дослідженнях. Один підхід вбачає механізм держави як цілісну ієрархічну систему, включаючи всі державні організації, які виконують завдання та функції держави. Згідно з цим поглядом, механізм є структурним та предметним втіленням держави, що постійно функціонує [20].

Інший підхід розглядає механізм державного управління як систему, призначену для практичного здійснення управлінських завдань та досягнення визначених цілей. Ця система має чітку структуру, методи, важелі та інструменти впливу на об'єкт управління, підкріплені відповідним правовим, нормативним та інформаційним забезпеченням.

Державне регулювання представляє собою комплекс заходів, які здійснюються владними структурами з метою контролю за поведінкою індивідів чи груп, які підпадають під сферу впливу цих органів. Цей процес охоплює не лише створення законів, але й використання допоміжних інструментів, які виникають із самої держави, а також правил, які встановлюються як державними, так і недержавними агентствами у межах делегованих повноважень [17, с. 55].

Науковці додатково відзначають, що державне регулювання виступає однією з ключових функцій державного управління. Останнє, у свою чергу, представляє собою систему організаційного і регулюючого впливу держави на економічну діяльність суб'єктів ринку з метою її впорядкування та підвищення результативності. Функції управління включають організацію процесів,

регулювання функціонування, здійснення контролю, розробку планів, а також кадрове забезпечення.

Таким чином, державне регулювання не лише визначається як система правових та інструментальних заходів, спрямованих на забезпечення порядку та вплив на суб'єктів, але й взаємодіє в широкому контексті з функціями державного управління, сприяючи оптимальному розвитку економічної сфери.

Системний підхід до управління будівельною галуззю, згідно з дослідженнями, розглядає державне регулювання як комплекс заходів, спрямованих на стабілізацію та адаптацію економічної системи до змінних умов розвитку країни чи регіону. Це визначення охоплює сукупність інструментів, що застосовуються державними структурами для визначення обов'язкових вимог до підприємств і громадян, які здійснюють діяльність у будівельній сфері. Зокрема, в цьому підході важливе значення має визначення цілей та завдань розвитку будівельного комплексу, що виступає як основний рушійний механізм державного регулювання. Організація керуючої системи, виокремлення суб'єктів регулювання та формулювання їхньої структури, а також розмежування функцій і вибір необхідних методів регулювання представляють інші важливі аспекти системного підходу. Суттєвий внесок системного підходу полягає також у можливості об'єктивного оцінювання результатів державного регулювання будівельної галузі. Це стає можливим завдяки чітко визначеним об'єктам регулювання та використанню різноманітних інструментів контролю [22]. Отже, системний підхід до державного регулювання будівельної галузі відкриває широкий простір для аналізу та управління, розкриваючи глибину взаємодії між різними аспектами цього важливого економічного сектору.

Державне регулювання будівельної галузі є важливою складовою економічної політики країни та має на меті забезпечення сталого розвитку будівельної сфери, а також забезпечення безпеки, ефективності та якості будівельних об'єктів. На рис.1.1. представлено основні цілі державного регулювання будівельної галузі.

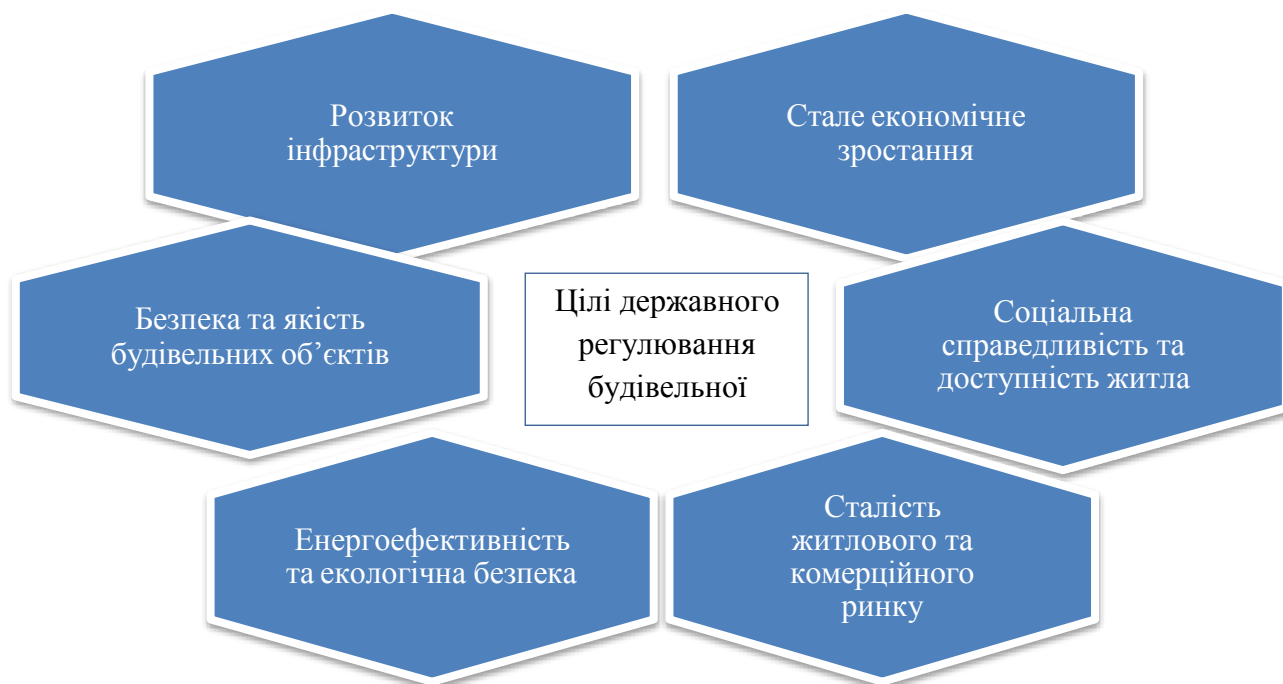

Рис.1.1. Основні цілі державного регулювання будівельної галузі

Джерело: складено автором на основі [11, с. 50]

Охарактеризуємо ширше представлені цілі державного регулювання будівельної галузі.

1. Стале економічне зростання: державне регулювання у сфері будівництва спрямоване на створення умов для сталого економічного зростання, враховуючи важливість будівельної галузі як ключового фактору економічного розвитку. Це охоплює заходи зі стимулювання інвестиційного клімату, підтримки інновацій та передових технологій, а також поширення будівельних ініціатив, які сприяють загальному підвищенню економічної активності та благополуччю суспільства.

2. Безпека та якість будівельних об'єктів: державне регулювання в галузі будівництва має на меті гарантувати не лише функціональність та естетичний вигляд будівель, але й найважливіше – їхню безпеку та надійність. Це включає в себе визначення та впровадження строгих стандартів і нормативів, які регулюють процеси будівництва та якість використовуваних матеріалів. Держава виступає у ролі наглядача, встановлюючи правила та стандарти, які забезпечують безпеку будівельних конструкцій та мінімізують

ризик аварій. Це може включати в себе вимоги до витривалості матеріалів, інженерного проектування, систем безпеки, та інші технічні аспекти. Контроль за додержанням цих стандартів покладається на відповідні будівельні органи та інспекції. Заходи державного регулювання також спрямовані на підвищення довговічності будівель та споруд. Це може бути досягнуто через впровадження строгих норм щодо обслуговування та регулярного технічного огляду будівель, а також заохочення використання високоякісних матеріалів та технологій в будівництві. Отже, державне регулювання в цій сфері виступає як гарантія безпеки громадян, а також забезпечує створення довговічних та стійких будівель, сприяючи сталому розвитку і функціонуванню інфраструктури [4, с. 26].

3. Сталість житлового та комерційного ринку: державне регулювання будівельної галузі спрямоване на створення стабільних умов на житловому та комерційному ринках з метою забезпечення раціонального використання ресурсів та забезпечення доступності нерухомості для всіх верств населення. Контроль за цінами на житло входить в комплекс заходів для попередження економічної нестабільності та нерівномірного доступу до житла. Держава може впроваджувати механізми регулювання цін, щоб уникнути стрімкого зростання, яке може веде до ускладнень у доступі до житла для населення. При цьому також важливо стимулювати прозорість та конкуренцію на ринку нерухомості [1, с. 13].

Регулювання обсягів будівельної діяльності є ще одним аспектом, спрямованим на уникнення перенасичення ринку та перевитрат. Здатність держави впливати на обсяги будівництва може допомогти утримувати баланс між попитом і пропозицією, забезпечуючи сталість цін та уникнення економічних спотворень. Держава також може заохочувати доступність житла через впровадження програм підтримки, таких як субсидії, надання пільгових кредитів або розробка соціального житла. Це спрямовано на забезпечення можливості отримання житла для громадян з низьким рівнем доходу. Отже, державне регулювання в даній сфері сприяє не лише економічній стійкості

ринку, але й соціальній справедливості та доступності житла для широкого кола населення.

4. Енергоефективність та екологічна безпека: державне регулювання в будівельній галузь націлене на реалізацію екологічно відповідальних підходів та зменшення енергетичного відбитку для покращення сталості навколишнього середовища. Впровадження стандартів енергоефективності для будівель є одним із ключових напрямків діяльності. Держава може встановлювати вимоги до теплоізоляції, систем опалення та кондиціонування, використання відновлюваних джерел енергії, та інших аспектів, спрямованих на зменшення енергоспоживання та викидів парникових газів. Додаткові заходи спрямовані на зменшення викидів індустрії будівництва та використання матеріалів, які мають менший негативний вплив на природу. Це включає у себе поширення використання екологічно чистих будівельних матеріалів, таких як біорозкладаємі покриття, вторинні відходи, та екологічно безпечні засоби для обробки і фінішного оздоблення [2, с. 144]. Державне регулювання також може сприяти впровадженню технологічних інновацій, спрямованих на підвищення енергоефективності та зменшення екологічного відбитку будівельної галузі.

У цілому, державне втручання у цьому напрямку сприяє створенню сталої та екологічно відповідальної будівельної індустрії, що враховує потреби сучасного суспільства та має довготривалий позитивний вплив на навколишнє середовище.

5. Розвиток інфраструктури: держава, регулюючи діяльність у будівельній галузі, визнає важливість створення і підтримання не лише будівельних об'єктів, але й інфраструктурних систем, які визначають рівень життя та розвитку суспільства. Регулювання зокрема може сприяти розвитку транспортних мереж, забезпечуючи оптимальний доступ до нових об'єктів будівництва та підвищуючи мобільність громадян. Це включає в себе планування та реалізацію нових транспортних коридорів, розбудову доріг та впровадження новітніх технологій у сфері транспорту. Державне втручання також може стимулювати розвиток комунікаційної інфраструктури,

забезпечуючи належні умови для доступу до інтернету та зв'язку. Це важливо для підтримання сучасного життя та ефективного функціонування бізнесу, а також для підвищення якості життя населення. Крім того, державне регулювання може сприяти розвитку енергетичної інфраструктури, включаючи підтримку використання відновлюваних джерел енергії та побудову ефективних енергосистем. Такі заходи спрямовані не лише на підтримку будівельної індустрії, а й на створення умов для повноцінного функціонування суспільства, підвищення його конкурентоспроможності та забезпечення життєзабезпечення громадян.

Загалом можна сказати, що державне регулювання будівельної галузі має на меті забезпечення балансу між розвитком галузі та захистом інтересів суспільства, зокрема, через створення сприятливих умов для будівельної діяльності, збереження екології та забезпечення безпеки громадян.

1.2. Тенденції державного регулювання будівельної галузі України в умовах воєнного стану

Розпочнемо аналіз з розгляду індексу будівельної продукції за видами в Україні до війни і перший рік після початку повномасштабного вторгнення, дані представлено в табл.1.1.

Таблиця 1.1

Індекс будівельної продукції за видами в Україні у 2015-2022 роках

Роки	Будівництво, усього	Будівлі	У тому числі		Інженерні споруди
			житлові	нежитлові	
2015	87,5	91,7	98,9	85,8	83,7
2016	117,5	120,8	117,8	123,7	114
2017	126,4	121,5	116,3	126,1	131,7
2018	108,6	103,5	100,9	105,7	113,6
2019	123,6	119,1	104,8	130,3	127,7
2020	105,6	93,7	83,5	100,3	115,6
2021	106,8	110	119,2	105,1	104,6
2022	35,2	38,2	40,2	37	33,1

Джерело: складено автором згідно даних [58]

Для репрезентативності представлених даних зобразимо на рис.1.2. зміну індексу будівельної продукції в Україні.

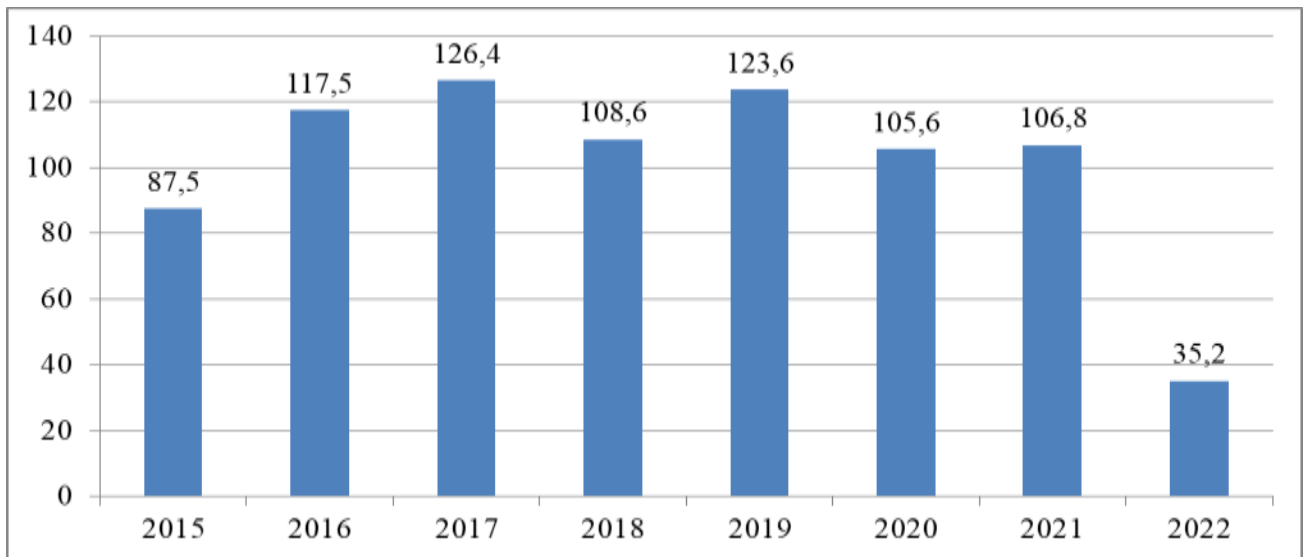

Рис.1.2. Зміна індексу будівельної продукції в Україні за період 2015-2022 року, %

За останні роки будівельний сектор в Україні виростав у мирний час, проявляючи імпресивні темпи розвитку. Згідно із статистикою, наданою Державною службою статистики України на основі результатів 2021 року, будівельна галузь продовжувала зберігати вражаючий ріст. У цьому контексті слід відзначити, що досягнення в цій сфері стали важливим елементом економічного ландшафту країни, що забезпечує не лише зростання економічного показника, а й створення нових робочих місць і покращення життєвого рівня населення.

Проте, у зв'язку із настанням воєнного стану, динаміка будівельної діяльності в країні кардинально змінилася. Розглядаючи теперішній контекст, можна визначити, що економічна невизначеність виникла через активні бойові дії, суттєво підірвала стабільність будівельного сектору. Призупинення роботи підприємств, фізичне знищення інфраструктури та втрати робочих місць стали важливими складовими нової реальності.

Зниження попиту в регіонах, що перебувають під впливом воєнних дій, та зменшення кількості економічно активного населення суттєво вплинули на

стабільність будівельного ринку. Фізичні обмеження та загрози безпеці також призвели до неможливості ведення бізнесу на територіях, що перебувають під впливом військових конфліктів.

Разом із тим, важливо відзначити, що крім очевидних втрат у виробничому процесі, воєнний конфлікт також спричинив руйнування техніки та об'єктів будівництва, а також псування матеріальних цінностей, що зберігаються на будівельних майданчиках. Це призводить до серйозних викликів у плані якості виконуваних робіт та управління будівельними процесами, особливо на об'єктах, які розташовані далеко від центральних регіонів.

Зростання транспортних ризиків, порушення логістичних ланцюжків та прискорення інфляції нині стають складовими, які додають комплексність ситуації в будівельній галузі під час військового конфлікту. Таким чином, важливо усвідомити, що воєнний стан в Україні має величезний вплив на будівельний сектор і вимагає не лише адаптації, але й впровадження стратегічних заходів для забезпечення відновлення та розвитку цієї важливої галузі у майбутньому.

В Україні, враховуючі виклики, що супроводжують воєнний стан, бізнесова активність, і особливо будівельний сектор, проявляє неймовірну витривалість і реалізовує свій потенціал у цих непередбачуваних умовах. Статистичні дані, отримані від Державної служби статистики України, свідчать, що будівельна галузь хоч і втратила свій потенціал до розвитку, все ж таки продовжує функціонувати. Під час повномасштабного вторгнення РФ в Україну зареєстровано в будівельній галузі 86 нових суб'єктів підприємницької діяльності серед юридичних осіб та 88 серед фізичних осіб. В 2022 році забудовникам вдалося відновити будівництво 560 житлових комплексів. З цього числа 80% припадає на об'єкти у Вінницькій, Волинській, Івано-Франківській, Львівській, Тернопільській, Хмельницькій, Черкаській, Чернівецькій та Закарпатській областях. Ці позитивні тенденції свідчать про великий потенціал адаптації та стійкості будівельного сектору в умовах

невпевненості. Ініціативність нових суб'єктів господарювання, а також відновлення будівельних проєктів, зокрема в житловому будівництві, свідчать про важливість та впевненість в розвитку галузі в умовах воєнного конфлікту.

Регіональний розподіл кількості зруйнованих або пошкоджених об'єктів житлового фонду надано на рис.1.3.

Житловий фонд міст, таких як Маріуполь, Харків, Чернігів, Сєвєродонецьк, Рубіжне, Лисичанськ, Попасна, Ізюм та Волноваха, став об'єктом найбільших руйнувань. Особливо суттєві пошкодження спостерігаються в Сєвєродонецьку, де, за приблизними підрахунками, зазнав 90% втрат у житловому фонді. Серед причин цього катастрофічного стану – продовження активних бойових дій на територіях Харківської, Луганської, Донецької, Запорізької, Херсонської, Миколаївської областей та тимчасово окупованих частин України. Зокрема, Сєвєродонецьк щодня стикається зі збільшенням кількості пошкоджених житлових будівель – як багатоповерхових житлових комплексів, так і індивідуальних будинків. Ця тривала дестабілізація житлового сектору є наслідком не тільки воєнного конфлікту, але й продовження тимчасової окупації частини території України.

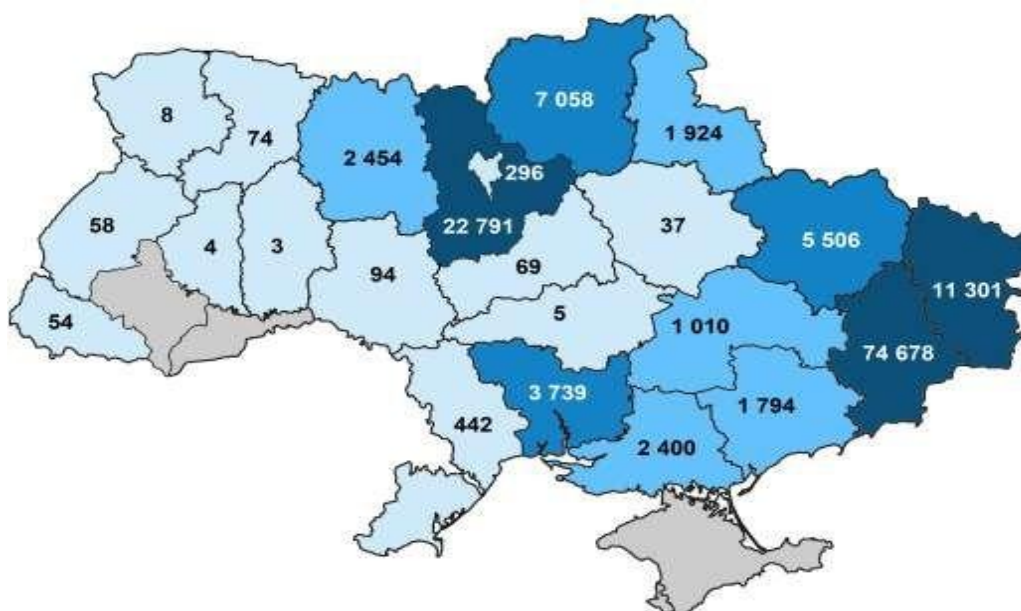

Рис.1.3. Регіональний розподіл кількості зруйнованих або пошкоджених об'єктів житлового фонду

Джерело: складено автором згідно даних [18]

Небезпека і руйнування виступають не лише як фізичні втрати в структурі міст та сіл, але й як глибокий соціально-економічний виклик для регіонів, де продовжуються військові дії та тимчасова окупація. Подальший розвиток цих подій може загострити ситуацію з житловим фондом, ставлячи під загрозу здатність населення відновити свої житлові умови і відновити звичне життя після завершення конфлікту.

В табл.1.3. представимо основні аспекти, що були впроваджені державою для будівельної галузі з початком повномасштабної війни в Україні.

Таблиця 1.3

Аспекти, впроваджені державою в будівельній галузі під час воєнного стану, з 2022 року

№	Заходи	Коротка характеристика
1	2	3
1	Спрощення дозвільних процедур у будівництві під час війни	Постанова Кабінету міністрів від 24 червня 2022 року № 722, призначена для спрощення дозвільних та реєстраційних процедур у будівництві протягом воєнного стану в Україні, вносить значущі зміни у ці процеси. Основні положення постанови передбачають нові аспекти, які спрямовані на полегшення та прискорення виконання будівельних дозволів під час періоду воєнного конфлікту.
2	Публічні закупівлі через Prozorro знову обов'язкові	Початок воєнного стану супроводжувався тимчасовим скасуванням вимог щодо проведення державних закупівель через електронну платформу Prozorro. Ці зміни були внесені Постановою Кабінету міністрів України № 169 «Деякі питання здійснення оборонних та публічних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану». Однак згідно з новою Постановою КМУ від 24 червня 2022 року № 723, обов'язок проведення публічних державних закупівель через електронну систему Prozorro відновлюється під час воєнного стану. Зазначеною постановою визначається обов'язкове використання електронної системи закупівель та здійснення спрощених процедур закупівель у випадках, коли вартість таких закупівель перевищує чи дорівнює 50 тисячам гривень.
3	Протягом періоду воєнного часу нові ДБН не будуть застосовуватися	Протягом воєнного стану нові державні будівельні норми тимчасово втрачають чинність у зв'язку з рішенням Мінрегіону, викладеним у новому наказі. Згідно з документом Мінрегіону від 8 квітня 2022 року № 62, запроваджено зміни у плановану дату набуття чинності ряду наказів, які стосуються державних будівельних норм та їхніх оновлень. Ці зміни вступають в силу до завершення періоду воєнного стану. Отже, зазначений наказ визначає періодичність та обставини застосування нових нормативів у сфері будівництва, узгоджуючи їх зі специфікою воєнного часу та актуальними потребами галузі.

1	2	3
4	Порядок фіксації пошкоджень житлових будівель та споруд	Дії у зв'язку із фіксацією ушкоджень житлових будівель та споруд вступили в силу на підставі постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 року № 326 і від 19 квітня 2022 року № 473» від 14 червня 2022 року № 700. Згідно з цією постановою, встановлено спрощений механізм фіксації зруйнувань та ушкоджень житлових будівель і споруд.

Джерело: складено автором на основі [43, 44, 50]

Розглянемо більш ширше представлені аспекти державного регулювання в будівельній галузі під час діє воєнного стану.

– Умови спрощення дозвільних процедур у будівництві під час війни регулюються Постановою № 722 «Деякі питання здійснення дозвільних та реєстраційних процедур у будівництві в умовах воєнного стану», яка встановлює можливості замовника здійснювати будівельні роботи під час воєнного стану та протягом 1 року після його завершення. Зокрема:

– замовник може розпочинати будівництво індивідуальних житлових, дачних будинків (не більше двох поверхів, площа до 500 м²), господарських споруд, гаражів та благоустрій за відсутності будівельного паспорта або за рішенням замовника та містобудівною документацією;

– у разі відсутності обмежень забудови протягом 10 робочих днів з моменту реєстрації заяви, проектування об'єкта може відбуватися без отримання містобудівних умов та обмежень;

– заяви про видачу містобудівних умов та обмежень подаються замовником особисто або електронним шляхом [43].

Постанова також передбачає можливість перенесення термінів виконання окремих робіт для оздоблення фасадів та благоустрою території протягом воєнного стану та 3 місяців після його завершення, за винятком транспортних проїздів та пішохідних комунікацій. Замовник має право внести відповідний запис до декларації чи акту готовності об'єкта до експлуатації, зазначаючи види робіт, які підлягають перенесенню та кінцеву дату їх виконання.

2. Розглянемо основні зміни, що були внесені у проведення публічних закупівель через Prozorro протягом 2022 року.

Встановлено обов'язкове використання системи Prozorro для проведення закупівель. Це стосується як закупівель, де використовуються спрощені процедури та електронні каталоги, так і тих, чия вартість дорівнює або перевищує 50 тисяч гривень. Тепер проведення таких закупівель можливе без будь-яких граничних обмежень стосовно очікуваної вартості.

У випадку, коли в електронному каталозі товарів є дві або більше пропозиції від різних постачальників, замовник може вибрати постачальника шляхом запиту ціни від пропозицій постачальників, якщо вартість товару дорівнює або перевищує 200 тис.грн..

Також були визначені винятки, коли використання спрощених процедур чи електронних каталогів не обов'язкове. Такі випадки включають в себе обставини, коли розголошення інформації про закупівлю до завершення воєнного стану є неможливим з погляду безпеки, або коли є об'єктивна необхідність провести закупівлю в короткі строки тощо. Детальний перелік виключень можна знайти у листі Мінекономіки № 3323-04_42505-06 від 27 червня 2022 року.

3. У період воєнного часу, відповідно до визначень, які мають бути реалізовані за допомогою ряду наказів Мінрегіону, визначено припинення введення нових Державних будівельних норм (ДБН). Згідно з установленою процедурою, після закінчення воєнного стану в Україні, спеціальні накази Мінрегіону візьмуть під контроль введення нових нормативів.

Через 30 календарних днів після завершення воєнного стану, набудуть чинності визначені зміни до ДБН, затверджені наказами Мінрегіону № 365 та № 366 від 30.12.2021 року. Перші визначають зміни в змісті проектної документації, сталевих конструкціях та основних положеннях щодо житлових будинків. Другі встановлюють вимоги до механічного опору та стійкості, пожежної безпеки, захисту від шуму та вібрації, енергозбереження та енергоефективності, теплової ізоляції та енергоефективності будівель.

Зазначені зміни в нормативах, затверджених наказами Мінрегіону № 367 від 30.12.2021 року, стосуються складських будівель та конструкцій, а також дають змогу внести зміни у будівельні конструкції з кам'яних та армокам'яних матеріалів, враховуючи сучасні вимоги та стандарти [50].

Таким чином, впроваджені зміни спрямовані на адаптацію будівельних норм до актуальних стандартів, підвищення стандартів безпеки, а також урахування сучасних вимог до сталевих та кам'яних конструкцій.

4. У системі фіксації пошкоджень житлових будівель та споруд визначено процедуру, яка регулює організацію та координацію невідкладних робіт. Згідно з цією системою, виконавчі органи сільських, селищних, міських рад або, у випадках їх відсутності, військові адміністрації приймають на себе відповідальність за організацію та узгодження заходів у відповідності з заявами громадян, підприємств, установ та інших організацій. Інформація від ЗМІ, ДСНС, поліції, військових формувань також може служити підставою для ініціації робіт.

Згідно з встановленим порядком, обстеження об'єкта включає широкий спектр заходів, спрямованих на технічну експертизу будівельних конструкцій, фундаментів, інженерних мереж та систем. Важливо зауважити, що обстеження повинно бути проведене візуально, і не може обмежуватися лише аналізом фотографій чи відеозаписів, за винятком випадків, визначених Мінрегіоном.

Крім того, новий п. 8 Порядку «Про затвердження Порядку виконання невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків збройної агресії російської федерації, пов'язаних із пошкодженням будівель та споруд» розширює процес обстеження об'єкта в разі виявлення дефектів або пошкоджень. Зокрема, передбачається залучення представників громадських об'єднань осіб з інвалідністю за їхнім письмовим зверненням для участі в обстеженні.

Усі вищезгадані зміни спрямовані на забезпечення більш ефективної та комплексної системи фіксації пошкоджень житлових об'єктів та споруд, зокрема враховуючи соціальні та інклюзивні аспекти у процесі оцінки та відновлення.

Розглядаючи дану частину магістерської роботи, вважаємо за доцільне розширити контекст, додавши проблематику, пов'язану із державним регулюванням та стимулюванням інновацій у будівництві. Звертаючи увагу на те, що використання інноваційних підходів в будівельній сфері є ключовим та результативним в контексті країни, яка пережила воєнні дії і вимагає значного відновлення будівельного комплексу, особливо в післявоєнний період. Підвищення інноваційності в будівництві відкриває широкі можливості для ефективного вирішення проблем реконструкції та розвитку інфраструктури у постконфліктних умовах. Сучасні технології та інноваційні методи в будівництві можуть значно поліпшити якість відновлюваних об'єктів, забезпечуючи їхню стійкість та довговічність.

Важливим є також врахування соціально-економічних вигод впровадження інновацій у будівництві, зокрема створення нових робочих місць та підтримка індустрії. Ефективне державне регулювання та підтримка інновацій можуть виступити ключовими каталізаторами для вдосконалення будівельного сектору та загального підняття економіки країни в умовах післявоєнного відновлення.

В табл.1.4. представлено проблематику розвитку інновацій в будівництві в Україні.

Узагальнюючи проблеми державного регулювання розвитку інновацій в будівництві в Україні, можна визначити три основних напрямки: методико-інформаційні фактори, законодавчі фактори та організаційно-управлінські фактори.

У сфері житлового будівництва виявляється відсутність узагальненої методики оцінки ризиків, що ускладнює впровадження та застосування інновацій. Законодавчі недоліки включають недостатню кількість цільових програм та актів, спрямованих на стимулювання організаційних, управлінських та технологічних інновацій у житловому будівництві. Організаційно-управлінські фактори включають низьку ефективність взаємодії наукових та будівельних організацій, що обмежує впровадження інновацій.

Таблиця 1.4

Проблеми державного регулювання розвитку інновацій в будівництві в
Україні

Методико інформаційні фактори	Законодавчі фактори	Організаційно управлінські фактори
1	2	3
<p>У сфері житлового будівництва застосування та втілення інновацій стикається з відсутністю узагальненої методики оцінки ризиків.</p>	<p>У сфері житлового будівництва спостерігається недостатність цільових програм і законодавчих актів, спрямованих на стимулювання розробки та впровадження організаційних, управлінських і технологічних інновацій.</p>	<p>У сучасних умовах можна відзначити недостатнє стимулювання процесів взаємодії наукових та будівельних організацій у правовому вимірі, що спричиняє обмеження впровадження інноваційних ідей та рішень в управлінні інноваційним будівництвом.</p>
<p>В житловому будівництві спостерігається недолік належного стимулювання та законодавчого регулювання для розвитку та впровадження організаційних, управлінських та технологічних інновацій. Зазначається недостатня кількість цільових програм та правових актів, які спрямовані на підтримку інновацій у цій сфері. Також відзначається низька ефективність у формуванні субкультури та соціального попиту на широкомасштабне впровадження інновацій у будівництво та експлуатацію житла.</p>	<p>Законодавчі процедури, спрямовані на практичну комерціалізацію винайденої інноваційної продукції, технологій і запропонованих ідей, відзначаються своєю тривалістю. Ця затримка виникає внаслідок неефективності системи сертифікації, яка демонструє певні недосконалісті. Такий стан речей може суттєво ускладнювати та уповільнювати процес впровадження новаторських рішень на комерційному ринку.</p>	<p>Механізми сертифікації та введення на ринок нової продукції та технологій виявляються складними та тривалими, особливо в умовах відсутності сприятливого клімату для інвестування в розробку та комерціалізацію інноваційних ідей та рішень. Це стає серйозним викликом, оскільки обставини не сприяють ефективному та швидкому впровадженню новаторських продуктів та технологій на ринок, що в свою чергу уповільнює процес розвитку та розширення інноваційного сектору.</p>
<p>Технології інформаційного моделювання та управління житловими будинками на всіх етапах їх зведення та експлуатації є недостатньо розвиненими.</p>	<p>Страхові та кредитно-фінансові установи стикаються із наявністю бар'єрів при виділенні фінансування для інноваційних будівельних проектів.</p>	<p>Потреба в створенні єдиного інтегратора розвитку інноваційних ідей та конкретних технологічних рішень підкреслюється роз'єднаністю повноважень у сфері розробки і впровадження інновацій.</p>

Продовження табл.1.4

1	2	3
<p>Відсутність утвореного єдиного національного реєстру майданчиків та типових інноваційних проектів на всій території України видається важливою проблемою у контексті венчурного інвестування та комплексного розвитку житлового будівництва. Одноразовий стандарт та доступ до переліку проектів для інвестування може відігравати значущу роль у стимулюванні інновацій в будівельній сфері та полегшенні вибору інвесторами об'єктів для реалізації.</p>	<p>Законодавчі механізми, які регулюють адміністрування інноваційних будівельних процесів, виявляються неефективними через недостатнє врахування інфляційних ризиків та значної залежності від зовнішніх чинників.</p>	<p>В рамках концесійних угод та інших форм державно-приватного партнерства спостерігається неповна ефективність методик та механізмів обліку та розподілу ризиків.</p>

Джерело: складено автором на основі [34, 55, 60]

Законодавчі процедури, спрямовані на комерціалізацію інновацій, виявляються тривалими через неефективність системи сертифікації. Утруднена механіка сертифікації та введення на ринок нових продуктів і технологій стає серйозним викликом, уповільнюючи процес розвитку інноваційного сектору. Також відзначається відсутність утвореного єдиного національного реєстру майданчиків та типових інноваційних проектів, що ускладнює венчурне інвестування та комплексний розвиток житлового будівництва. У сфері інформаційного моделювання та управління житловими будинками на всіх етапах виявляється недостатня розвиненість технологій.

Спільно всі ці аспекти визначають складність ситуації і вимагають системних заходів для покращення державного регулювання розвитку інновацій у будівництві в Україні.

Проблеми державного регулювання інноваційної діяльності в будівництві визначаються головним чином недостатньою підтримкою інноваційного розвитку. Особливо це стосується формування нормативно-правового

регулювання для активізації інновацій та відсутності пільг у сфері оподаткування, амортизації та митного збору.

Також відзначається відсутність чіткої ієрархії між органами державної влади, що ускладнює планування інноваційних напрямків розвитку будівництва та інфраструктури. Проблеми на фінансовому ринку не дозволяють ефективно вирішувати фінансові аспекти за рахунок кредитних та венчурних ресурсів. Непостійний дефіцит бюджету та непослідовна фінансова стратегія України утруднюють інтенсифікацію інноваційного розвитку, зорієнтованого на розвиток економіки.

Крім того, існують техніко-технологічні проблеми, такі як стандартизація будівництва, підвищення якості будівельної продукції та автоматизація архітектурно-проектних та технологічних рішень. Вирішення цих питань ускладнюється фінансовими труднощами.

Отже, для ефективного вирішення вищезазначених проблем необхідно акцентувати увагу на фінансових аспектах, сприяючи інноваційній діяльності, та формуванні бюджетної політики, в якій науково-дослідна та інноваційна діяльність мають першочергове значення.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ.

2.1 Правовий механізм державного регулювання будівельної галузі України.

В будівельній сфері встановлено ряд нормативно-правових актів, які регулюють відносини та визначають основи діяльності. Зокрема, Конституція України, Цивільний, Господарський і Земельний кодекси, а також закони України здійснюють нормативне впорядкування.

Закон України «Про основи містобудування,» прийнятий 16 листопада 1992 року за номером 2780-ХІІ, є ключовим правовим актом, що визначає основні принципи містобудівної діяльності в Україні. Мета цього закону виявляється у встановленні чітких правових, економічних, соціальних та організаційних принципів, які направлені на формування та забезпечення повноцінного життєвого середовища. Основні завдання Закону «Про основи містобудування» включають створення сприятливого життєвого середовища, ефективну охорону природи, раціональне використання природних ресурсів та збереження культурної спадщини. Цей правовий акт визначає важливі засади, які спрямовані на досягнення збалансованого розвитку міст та населених пунктів, з урахуванням високих стандартів життя та екологічної безпеки. У контексті економічних вимірів, закон забезпечує раціональне використання економічних ресурсів у містобудівній сфері, сприяючи ефективному розвитку інфраструктури та економіки міст. Соціальні аспекти визначаються зацікавленістю у створенні комфортних умов для життя громадян та забезпеченням їхніх соціокультурних потреб. Організаційні принципи, визначені в цьому законі, створюють основу для ефективної координації діяльності містобудівних організацій та владних структур, спрямованих на

досягнення стратегічних цілей у розвитку житлово-господарського комплексу країни. Таким чином, Закон «Про основи містобудування» виступає важливим регулятором для сталого та гармонійного розвитку міст та населених пунктів в Україні.

Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності,» прийнятий 17 лютого 2011 року під номером 3038-VI, визначає ключові правові та організаційні принципи у галузі містобудівної діяльності. Мета цього закону полягає в створенні ефективних механізмів, спрямованих на досягнення сталого розвитку територій, з урахуванням інтересів держави, громадськості та приватного сектору. Цей закон встановлює основи регулювання в містобудівній сфері, сприяючи сталому розвитку територій та забезпеченню гармонійного взаємодії між державними, громадськими та приватними інтересами. Основні принципи, закладені в цьому законі, спрямовані на раціональне використання територіальних ресурсів, збереження природного середовища та створення комфортних умов для життя населення. Правові норми цього закону створюють необхідну правову базу для розвитку міст та населених пунктів, забезпечуючи їхню функціональність та ефективність. Організаційні аспекти закону сприяють координації та співпраці між владними структурами, громадськістю та бізнес-середовищем для досягнення спільних цілей у містобудівній сфері. Отже, Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» є важливим інструментом, спрямованим на забезпечення сталого та збалансованого розвитку територій, враховуючи різноманітні інтереси різних суб'єктів у цій галузі.

Закон України «Про Генеральну схему планування території України,» прийнятий 7 лютого 2002 року під номером 3059-III, визначає стратегічні пріоритети та концептуальні рішення, що стосуються планування та використання території країни. Основне завдання цього закону полягає в оптимізації системи розселення, забезпеченні сталого розвитку населених пунктів, розвитку інфраструктури та створенні національної екологічної мережі. Головні пріоритети Генеральної схеми планування території

визначаються з метою покращення організації розселення та забезпечення сталого розвитку населених пунктів. Це включає в себе планування ефективної інфраструктури, розробку інноваційних рішень для підтримки розвитку територій, а також створення національної екологічної мережі для збереження та охорони природного середовища. Зазначений закон виступає ключовим інструментом для стратегічного планування та розвитку територій нації, сприяючи узгодженому та ефективному використанню ресурсів. Подальше вдосконалення системи планування та розбудови територій допомагає Україні пристосовуватися до змінних умов та досягати гармонійного розвитку у всіх сферах життєдіяльності.

Закон України «Про архітектурну діяльність» прийнятий 20 травня 1999 року під номером 687-XIV, визначає ключові правові та організаційні принципи здійснення архітектурної діяльності в країні. Основна мета цього закону полягає в створенні сприятливого життєвого середовища, досягненні естетичної виразності, економічної доцільності та забезпеченні надійності будівель, споруд та їх комплексів. Цей закон встановлює необхідні стандарти та вимоги для архітектурної діяльності, сприяючи створенню відмінного житлового середовища та гармонійного взаємодії архітектурних рішень з оточуючим ландшафтом. Правові норми, закріплені в даному законі, регулюють процес проектування та будівництва з урахуванням естетичних, екологічних та економічних аспектів. Отже, Закон України «Про архітектурну діяльність» є важливим інструментом, спрямованим на забезпечення високих стандартів у сфері архітектури та відповідального ставлення до формування житлового середовища країни.

Закон України «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності» № 208/94-ВР від 14 жовтня 1994 року визначає норми щодо відповідальності юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, які є суб'єктами містобудівної сфери, за порушення правил у цій галузі. Цей закон встановлює чіткі стандарти та визначає можливі санкції для тих, хто порушує законодавство у сфері містобудівної діяльності. Основна мета закону полягає в

забезпеченні відповідальності за недотримання вимог, що регулюються у цьому секторі, та усуненні порушень через відповідні заходи. Таким чином, закон виступає як інструмент для підтримки правопорядку та забезпечення дотримання норм і стандартів у містобудівній діяльності, сприяючи стабільності та належному розвитку цієї галузі.

Закон України «Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду» від 22 грудня 2006 року під номером 525-V визначає основні правові, економічні, соціальні та організаційні принципи проведення комплексної реконструкції кварталів (мікрорайонів) із заміною застарілого житлового та нежитлового фонду. Метою цього закону є створення рамок для ефективного впровадження процесу комплексної реконструкції, спрямованого на покращення інфраструктури, соціальної сфери та заміну застарілого житлового фонду. Закон надає правовий фундамент для впровадження проектів, спрямованих на модернізацію та підвищення якості житла в зазначених міських об'єктах. Отже, закон є важливим інструментом у сфері міського розвитку, сприяючи покращенню житлового фонду та загального благополуччя громадян.

Закон України «Про землеустрій» від 22 травня 2003 року № 858-IV визначає ключові правові та організаційні принципи діяльності у сфері землеустрою. Основною метою цього закону є регулювання відносин, які виникають між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами з метою забезпечення сталого розвитку землекористування. Цей закон створює необхідну правову базу для реалізації земельної політики та визначає процедури, що регулюють землевпорядкування та інші заходи в межах землеустрою. Враховуючи інтереси органів влади, громадськості та інших учасників, закон спрямований на ефективне управління земельними ресурсами та забезпечення їх раціонального використання.

Закон України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю» від 19 червня 2003 року №

978-IV встановлює загальні принципи, правові та організаційні основи залучення коштів фізичних і юридичних осіб в управління з метою фінансування будівництва житла. Також він регулює особливості управління цими коштами, а також визначає правові засади та особливості випуску, розміщення і обліку сертифікатів фондів операцій з нерухомістю.

Цей закон є важливим інструментом для забезпечення ефективного управління фінансово-кредитними процесами в сфері будівництва житла та операцій з нерухомістю. Він регламентує взаємодію між різними учасниками ринку, визначає права та обов'язки сторін, що здійснюють операції в цій сфері, сприяючи тим самим стабільності та розвитку ринку нерухомості в Україні.

Більш ширше нормативно-права база яка діє в Україні в будівельній галузі представлені в додатку А.

«З початку повномасштабної війни в Україні діє така нормативно-правова основа:

1. Постанова КМУ від 20.03.2022 р. №326 «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії РФ» (зі змінами від 14.06.2022 р.)

2. Постанова КМУ від 19.04.2022 р. №473 «Про затвердження Порядку виконання невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків збройної агресії російської федерації, пов'язаних із пошкодженням будівель та споруд» (зі змінами від 14.06.2022 р.)

3. Постанова КМУ від 12.04.2017 р. №257 «Про затвердження Порядку проведення обстеження прийнятих в експлуатацію об'єктів будівництва».

4. Методика обстеження будівель та споруд, пошкоджених внаслідок надзвичайних ситуацій, бойових дій та терористичних актів, затверджена наказом Мінрегіону від 28.04.2022 р. року №65.

5. Закон України від 12.05.2022 р. № 2259-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та МС у період дії воєнного стану».

6. Кодекс цивільного захисту України, Закон України «Про протимінну діяльність в Україні» від 06.12.2018 р. №2642-VIII» [56].

Узагальнюючи аналіз правового механізму державного регулювання будівельної галузі України, можна зазначити, що цей механізм визначається комплексом законодавчих актів, які охоплюють різні аспекти будівельної діяльності. Нормативно-правова база складається з ключових законів, та нормативних актів. Цей правовий механізм спрямований на регулювання різних аспектів будівельної галузі, включаючи містобудівну діяльність, архітектурну практику, відповідальність за порушення правил у цій сфері, а також комплексну реконструкцію старих житлових кварталів. Важливо відзначити, що цей механізм спрямований не лише на забезпечення правового регулювання, а й на стимулювання сталого розвитку територій, охорону навколишнього середовища, архітектурну естетику та ефективне використання природних ресурсів. Слід зазначити, що цей механізм має потенціал для подальших удосконалень та адаптації до змін в суспільстві та економіці. Його ефективність залежить від системності, прозорості та взаємодії всіх зацікавлених сторін – владних органів, бізнесу, громадськості та фахівців галузі.

2.2. Організаційний механізм державного регулювання будівельної галузі України.

Організаційний механізм державного регулювання будівельної галузі включає в себе різноманітні структури та інституції, які спільно працюють для контролю, координації та розвитку будівельної діяльності в країні.

На рис.2.1. представлено організаційний механізм державного регулювання будівельної галузі в Україні.

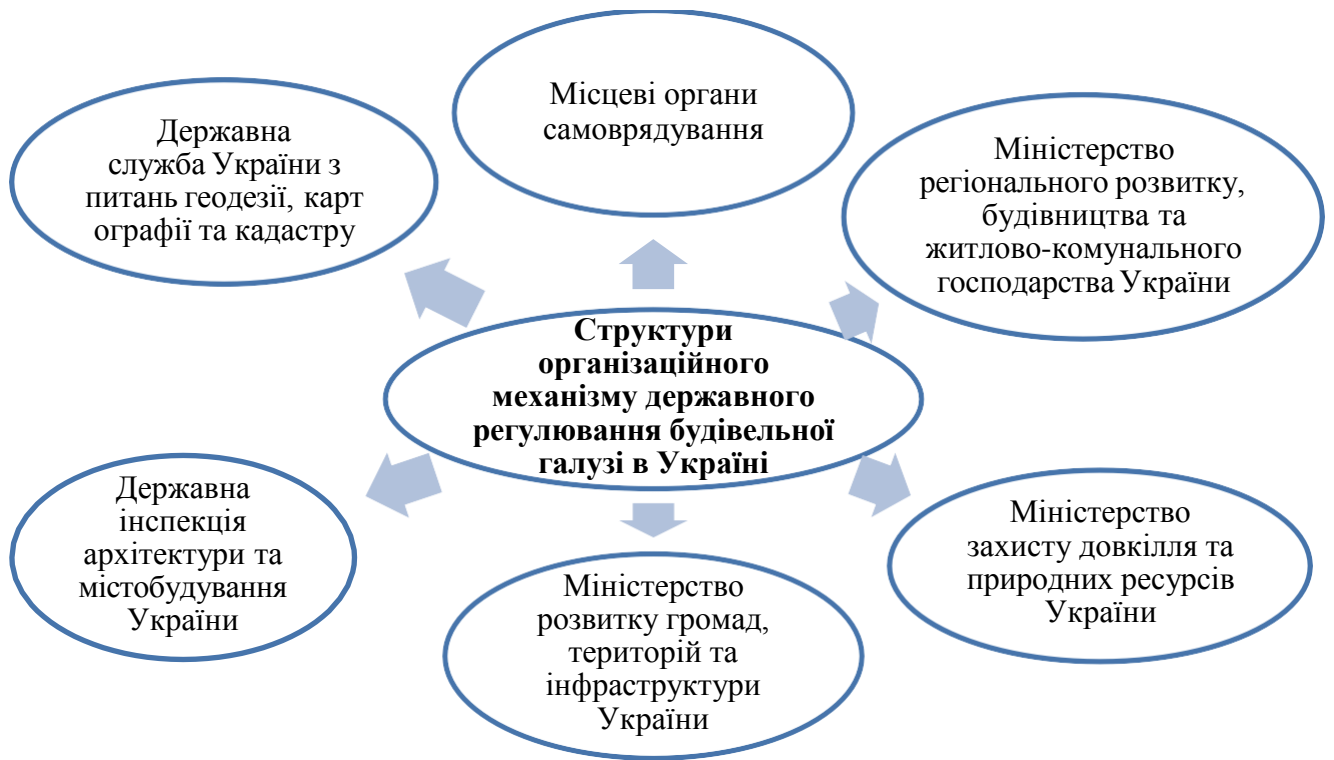

Рис.2.1. Структури організаційного механізму державного регулювання будівельної галузі в Україні

Розглянемо більш ширше представлені структури організаційного механізму державного регулювання будівельної галузі в Україні.

1. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України

Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства надає основний акцент своєї діяльності на ряд стратегічних напрямків, спрямованих на покращення життя громадян та створення сприятливих умов для їхнього комфортного перебування. Зокрема, одним із пріоритетів є проведення процесу децентралізації, спрямованого на делегування влади та ресурсів до місцевих органів самоврядування. Ця ініціатива має на меті зміцнення місцевого розвитку, забезпечуючи громади більшою автономією та можливістю самостійно приймати рішення, враховуючи конкретні потреби та особливості свого регіону.

Другим ключовим аспектом діяльності Міністерства є будівельна реформа, спрямована на покращення ефективності та прозорості будівельного сектору. Це передбачає впровадження новаторських підходів до будівництва, використання сучасних технологій та забезпечення високих стандартів якості введених в експлуатацію об'єктів. Така реформа сприятиме не лише розвитку будівельної галузі, але й покращенню якості життя населення, забезпечуючи його сучасними та безпечними місцями проживання.

Третім важливим напрямком є впровадження ринкових відносин у сфері житлово-комунального господарства (ЖКГ). Це включає в себе створення конкурентного середовища, де постачальники послуг ЖКГ будуть змушені конкурувати за якість та ефективність своїх послуг. Запровадження ринкових принципів сприятиме стимулюванню інновацій, вдосконаленню сервісу та забезпеченню громадян надійними та якісними комунальними послугами.

Міністерство також відіграє важливу роль у забезпеченні якості житла громадян, ведучи містобудівний кадастр на державному рівні та ведучи Єдиний державний реєстр громадян, які потребують поліпшення житлових умов. Це сприяє більш ефективному розподілу житлового фонду та забезпеченню доступності житла для тих, хто найбільше його потребує.

Загалом, вищезазначені пріоритети визначають стратегічний курс Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства на шляху до створення сучасної, конкурентоспроможної та комфортної житлової інфраструктури в країні. Впровадження цих заходів не лише сприятиме зростанню економіки та покращенню інфраструктури, але й значно підвищить якість життя всього населення.

2. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України

Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України (Мінінфраструктури) відіграє ключову роль як центральний орган виконавчої влади, який відповідає за формування та реалізацію різноманітних напрямків державної політики, зокрема, у сферах транспортної інфраструктури, розвитку територій, будівництва та житлово-комунального господарства.

Однією з ключових сфер компетенції Мінінфраструктури є транспорт. Вони координують та визначають стратегічні напрямки у розвитку автомобільного, залізничного, морського та внутрішнього водного транспорту. Крім того, Мінінфраструктури здійснює контроль над секторами авіаційного транспорту та туризму, сприяючи розвитку та безпеці цих галузей.

Важливим напрямком є розвиток та управління інфраструктурою. Міністерство відповідає за реконструкцію та модернізацію авіаційної, залізничної, морської та внутрішньоводної інфраструктури, а також забезпечує захист критичної інфраструктури у різних секторах.

У сфері будівництва та містобудування Мінінфраструктури відіграє визначальну роль у формуванні та реалізації державної політики. Це охоплює розвиток місцевого самоврядування, територіальної організації влади, адміністративно-територіального устрою, а також технічного регулювання у будівництві та ціноутворення.

Мінінфраструктури також активно впроваджує заходи з відновлення регіонів та інфраструктури, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України. До їх компетенції також входить контроль житлово-комунального господарства та забезпечення енергетичної ефективності будівель.

Завдяки широкому спектру функцій та відповідальності, Мінінфраструктури забезпечує інтегрований підхід до розвитку та управління різними сферами інфраструктури, сприяючи сталому розвитку та підвищенню якості життя громадян України.

3. Державна інспекція архітектури та містобудування України виступає як центральний орган виконавчої влади, активно спрямовуючи та координуючи свою діяльність за директивами Кабінету Міністрів України, через Віцепрем'єрміністра з відновлення України - Міністра розвитку громад, територій та інфраструктури. Завдяки своїм повноваженням, ДІАМ впроваджує та реалізує державну політику щодо державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду.

Зокрема, ДІАМ активно узагальнює практику застосування законодавства у сферах своєї компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення відповідного законодавства та подає їх Міністру. Важливим аспектом діяльності інспекції є проведення перевірок, спрямованих на визначення відповідності виконання різноманітних робіт вимогам будівельних норм, стандартів і правил. Також інспекція враховує якість та своєчасність виконання робіт, що передбачені нормативною документацією. У сфері ліцензування господарської діяльності з будівництва об'єктів, які належать до об'єктів із середніми та значними наслідками, ДІАМ виконує важливу роль, надаючи відповідні дозволи та ведучи реєстрацію змін до них. Також інспекція забезпечує додержання ліцензійних умов провадження видів господарської діяльності.

Важливою функцією ДІАМ є здійснення державного ринкового нагляду в межах своєї компетенції, оформлення актів перевірок, протоколів про правопорушення та розгляд справ про адміністративні правопорушення, що надає інспекції можливість накладати штрафи відповідно до законодавства.

Отже, Державна інспекція архітектури та містобудування відіграє значущу роль у реалізації державної політики, спрямованої на забезпечення високих стандартів у сфері будівництва та містобудування, забезпечуючи тим самим надійність та безпеку об'єктів інфраструктури в Україні.

4. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Міністерство активно взаємодіє з іншими відомствами та органами влади для виявлення та припинення незаконних будівельних робіт. Його зусилля спрямовані на вжиття заходів, спрямованих на збереження природних ресурсів та запобігання негативним екологічним наслідкам, що можуть виникнути внаслідок недозволених будівельних проєктів. Зазначена діяльність Міністерства є важливим елементом забезпечення сталого розвитку та екологічної безпеки країни, оскільки вона спрямована на збереження природних ресурсів та забезпечення екологічно збалансованого використання земельних ресурсів. Усунення незаконного будівництва стає важливим етапом

у виконанні місії Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів у збереженні навколишнього середовища для майбутніх поколінь.

5. Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру
Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру
(Держгеокадастр) взяла на себе відповідальність за організацію та здійснення державного контролю за використанням та охороною земель різних категорій та форм власності. Її функції включають:

- одержання вимог земельного законодавства: забезпечення виконання вимог земельного законодавства органами державної влади, місцевого самоврядування та юридичними та фізичними особами. Це включає в себе правильне використання та охорону земель, а також встановлення порядку набуття та реалізації права на землю;

- моніторинг та контроль за цільовим використанням земель: здійснення контролю за використанням земельних ділянок згідно з їх цільовим призначенням. Врахування вимог земельного законодавства при укладанні цивільно-правових договорів, передачі у власність, наданні у користування та в інших правовідносинах;

- державний облік та реєстрація земель: ведення достовірного державного обліку і реєстрації земель, а також забезпечення точності інформації про земельні ділянки та їх використання;

- контроль за будівництвом та об'єктами, що впливають на стан земель: забезпечення контролю за розміщенням, проектуванням, будівництвом та введенням в дію об'єктів, що можуть негативно впливати на стан земель [2].

Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру ефективно виконує свої обов'язки у сфері контролю та регулювання використання та охорони земель, забезпечуючи додержання встановлених вимог і збереження екологічної стабільності земельних ресурсів.

2.3. Фінансовий механізм державного регулювання будівельної галузі України

Фінансовий механізм державного регулювання будівельної галузі проявляється в ряді ключових аспектів, спрямованих на забезпечення сталого розвитку та ефективного функціонування цієї сфери. На рис.2.1. представлено основні аспекти фінансового механізму державного регулювання будівельної галузі України.

Рис.2.2. Основні аспекти фінансового механізму державного регулювання будівельної галузі України

Ці аспекти фінансового механізму є важливими для забезпечення стійкості та ефективності будівельної галузі в контексті національного розвитку.

Державний бюджет України, який був прийнятий на 2023 рік щодо будівельної галузі включав такі напрямки видатків, які представлено в табл.2.1.

Таблиця 2.1

Видатки Державного бюджету України на будівельну галузь України в 2023 році, млн.грн.

Назва	Сума млн,грн.
Фонд ліквідації наслідків збройної агресії	16 139
Надання пільгових іпотечних кредитів внутрішньо переміщеним особам	19,7
Субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг у населених пунктах	2 464,6
Нова бюджетна програма	1 831,20
Цільові витрат на будівництво житла та об'єктів інфраструктури	25032,4
Разом	43 022

Джерело: складено автором на основі [38]

На рис.2.3. представлено структуру видатки Державного бюджету України на будівельну галузь України в 2023 році.

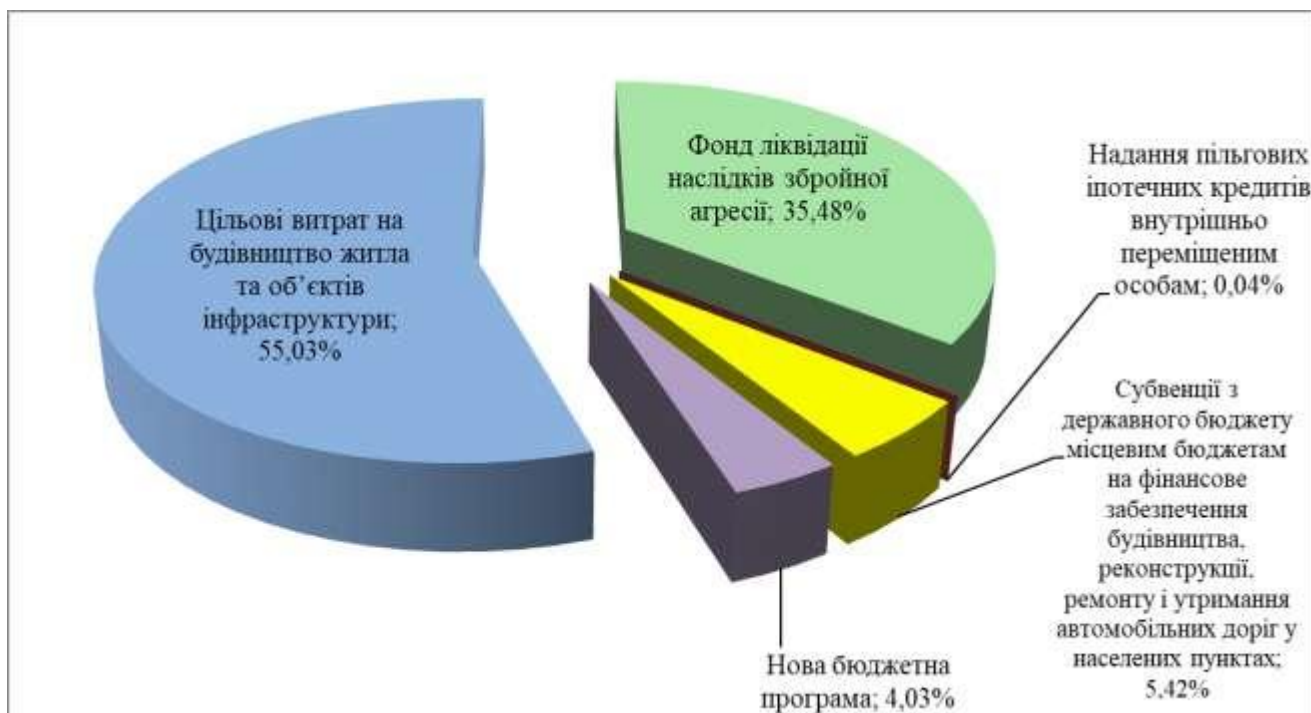

Рис.2.2. Структура видатків Державного бюджету України на будівельну галузь України в 2023 році, %

Розглянемо більш ширше видатки Державного бюджету України на будівельну галузь України в 2023 році.

1. Фонд ліквідації наслідків збройної агресії, що становить 16 139 млн грн, переорієнтований на виконання розширених завдань у напрямках використання фінансових ресурсів. Зазначені кошти Фонду ліквідації наслідків збройної агресії розподіляються на низку стратегічних ініціатив, що визначають нову етапну динаміку в відновленні та розвитку країни.

Основні напрями використання фінансових ресурсів включають:

– будівництво громадських будівель: фокус ставиться на новому будівництві, реконструкції, реставрації та капітальному ремонті об'єктів, спрямованому на забезпечення не лише житлових, але й соціально-економічних потреб суспільства;

– інфраструктурна безпека: засоби Фонду спрямовуються на реконструкцію та капітальний ремонт об'єктів критичної інфраструктури для забезпечення стійкості та безпеки регіонів;

– житлове будівництво для постраждалих: виділені кошти використовуються на будівництво, реконструкцію та капітальний ремонт будівель, які призначені для внутрішньо переміщених осіб та тих, хто втратив своє житло через військові дії Російської Федерації проти України;

– покращення транспортної та медичної інфраструктури: закупівля шкільних автобусів, спеціального транспорту для закладів охорони здоров'я та реалізація інфраструктурних проектів комунальних підприємств для благоустрою територій;

– придбання готового житла: фінансові ресурси Фонду використовуються для надання готового житла особам, житло яких було знищене внаслідок військових дій, ініційованих збройною агресією Російської Федерації проти України [38].

2. Здійснення надання пільгових іпотечних кредитів внутрішньо переміщеним особам набуває нового імпульсу завдяки виділенню 19,7 млн грн із спеціального фонду. Ці кошти направлені на ініціювання програми надання

фінансової підтримки через кредитні механізми для групи осіб, які постраждали внаслідок конфліктів та внутрішнього переміщення.

Основні аспекти надання пільгових іпотечних кредитів внутрішньо переміщеним особам:

- спеціальний фонд: реалізація програми здійснюється за рахунок виділених коштів з спеціального фонду, який створений за участю Кредитної установи для відбудови;
- грантова підтримка: застосування грантових коштів дозволяє надавати кредитні послуги внутрішньо переміщеним особам за пільговими умовами, сприяючи відновленню їхнього житлового фонду та інтеграції в нове життя;
- фінансова інклюзія: програма спрямована на забезпечення доступу до іпотечних кредитів для групи, яка зазнала втрат та потребує фінансової підтримки для відновлення житлових умов;
- сприяння відновленню: використання виділених коштів підтримує будівництво, реконструкцію та відновлення житла внутрішньо переміщених осіб, сприяючи їхній соціальній та економічній реабілітації;
- соціальна відповідальність: Програма визначається соціальною відповідальністю та має на меті полегшення важкого положення внутрішньо переміщених осіб, роблячи акцент на їхнє швидше і стабільне відновлення [38].

3. Виділені субвенції з державного бюджету для місцевих бюджетів в розмірі 2 464,6 млн грн призначені для фінансового забезпечення робіт з будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, а також для вулиць і доріг, які є комунальною власністю у населених пунктах.

Основні напрямки та призначення виділених субвенцій:

- будівництво та реконструкція доріг: фінансування передбачає проведення будівельних та реконструкційних заходів на автомобільних дорогах загального користування місцевого значення, що сприятиме покращенню транспортної інфраструктури та комфорту для мешканців;

– ремонт та утримання доріг: забезпечення коштами для проведення ремонтних робіт та поточного утримання автомобільних шляхів, що має на меті збереження дорожнього покриття в належному стані та забезпечення безпеки руху;

– комунальні вулиці та дороги: фінансування також включає роботи з утримання та розвитку вулиць і доріг, що є частиною комунальної власності у населених пунктах [38].

Ця субвенція становить важливий інструмент для місцевих органів управління для забезпечення належного стану і розвитку автомобільної інфраструктури та комунальних доріг, сприяючи загальному розвитку та підвищенню якості інфраструктури на рівні місцевих громад.

В табл.2.2. представлено розподіл видатків Державного бюджету України в 2023 році щодо будівельної галузі.

Таблиця 2.2

Розподіл видатків Державного бюджету України в 2023 році щодо будівельної галузі

Найменування	Сума, млн.грн
<i>I</i>	<i>2</i>
Будівництво (придбання) житла для військовослужбовців Державної прикордонної служби України	200
Будівництво (придбання) житла для військовослужбовців Національної гвардії України	327,2
Будівництво (придбання) житла для осіб рядового і начальницького складу Державної служби України з надзвичайних ситуацій	216,9
Будівництво (придбання) житла для військовослужбовців Збройних Сил України	136,2
Виконання робіт у сфері поводження з радіоактивними відходами неядерного циклу, будівництво комплексу «Вектор» та експлуатація його об'єктів	1082,7
Наукова і науково-технічна діяльність у сфері будівництва, житлової політики, житлово-комунального господарства та регіонального розвитку, дослідження збереження та вивчення видів флори у спеціально створених умовах	46,2
Створення містобудівного кадастру на державному рівні	47,1
Фінансова підтримка Державного фонду сприяння молодіжному житловому будівництву	6,2

Продовження табл.2.2

1	2
Часткова компенсація відсоткової ставки кредитів комерційних банків молодим сім'ям та саодиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла	7,5
Проектування, будівництво, реконструкція, капітальний ремонт, модернізація, реставрація, придбання та облаштування незалежно від форми власності об'єктів інфраструктури, рухомого та нерухомого майна, житлової нерухомості, у тому числі пошкоджених внаслідок збройної агресії, з метою відновлення цілісності і стійкості окремих галузей життєдіяльності суспільства, а також фінансове забезпечення заходів із забезпечення безпеки дорожнього руху	1831,2
Субвенція з державного бюджету Дніпровської міської територіальної громади на завершення будівництва метрополітену у м. Дніпрі	4581,7
Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах	16023
Будівництво (придбання) житла для військовослужбовців Головного управління розвідки Міністерства оборони України	150
Будівництво (придбання) житла для військовослужбовців Служби безпеки України	120,5
Будівництво (придбання) житла для військовослужбовців Управління державної охорони України	80
Будівництво (придбання) житла для співробітників Служби зовнішньої розвідки України	125
Будівництво (придбання) житла для військовослужбовців Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України	51

Джерело: [38]

Розглянемо кредити, що залучаються державою до спеціального фонду Державного бюджету України в 2023 році щодо будівництва.

Кредиторами виступили:

1. Європейський банк реконструкції та розвитку.
2. Європейський інвестиційний банк.
3. Уряд Республіки Польща.
4. Японське агентство міжнародного співробітництва.

Ці кредити спрямовані на підтримку та забезпечення фінансування різноманітних будівельних проектів, що реалізуються в Україні у 2023 році. Вони визначаються як іноземні інвестиції, спрямовані на розвиток та покращення інфраструктури країни.

Загальна сума кредиту складає 34700,8 млн.грн. На рис.2.2. представлено структуру міжнародного кредиту в будівельну галузь України в 2023 році по кредиторам.

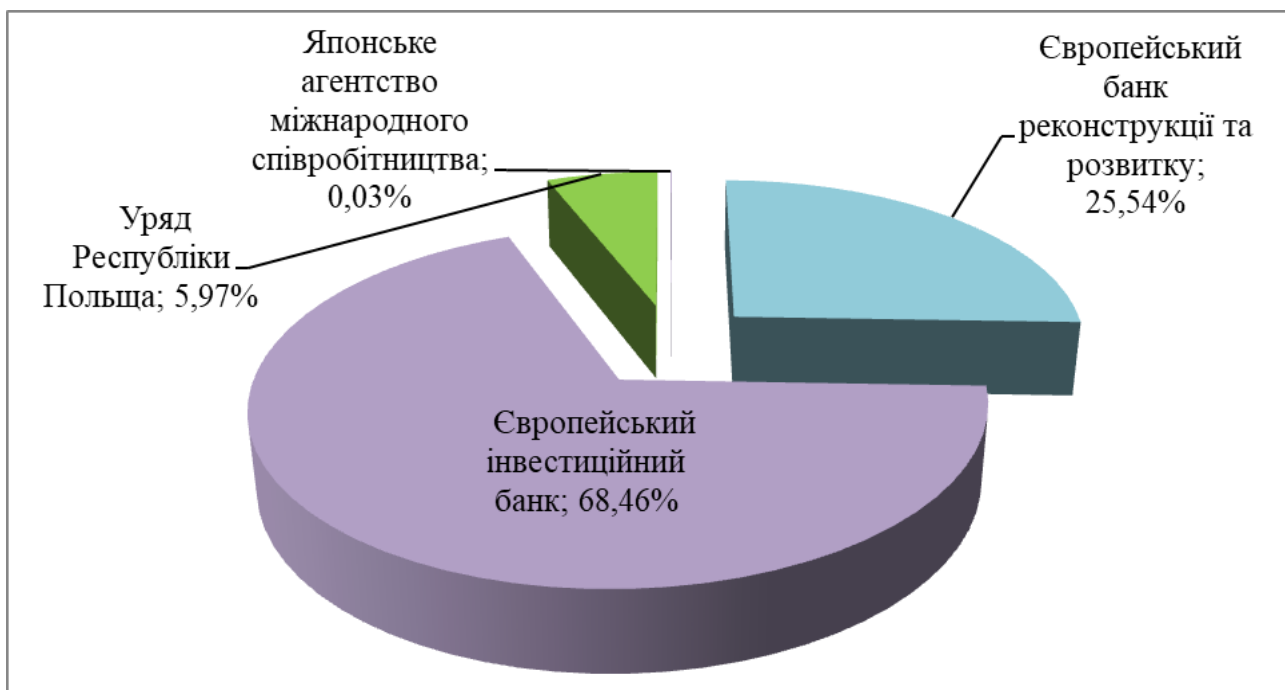

Рис.2.4. Структура міжнародного кредиту в будівельну галузь України в 2023 році по кредиторам

Джерело: складено автором згідно даних [38]

В табл.2.2. представлено перелік кредитів, які залучено державою до спеціального фонду Державного бюджету України в 2023 році щодо будівництва.

Таблиця 2.3

Перелік кредитів, які залучено державою до спеціального фонду Державного бюджету України в 2023 році щодо будівництва

Найменування	Сума, млн. грн
<i>I</i>	<i>2</i>
<i>Кредитор - Європейський банк реконструкції та розвитку:</i>	
Проект «Будівництво повітряної лінії 750 кВ Запорізька АЕС - Каховська»	769,5
Проект «Завершення будівництва метрополітену у м. Дніпропетровську»	2290,9
Проект «Подовження третьої лінії метрополітену у м. Харкові»	761,9
Проект «Розвиток транс'європейської транспортної мережі»	5040

Продовження табл.2.3

1	2
<i>Кредитор - Європейський інвестиційний банк:</i>	
Проект «Реабілітація гідроелектростанцій»	1008
«Будівництво високовольтної повітряної лінії 750 кВ Рівненська АЕС - Київська»	420,1
Проект «Будівництво повітряної лінії 750 кВ Запорізька - Каховська»	280,7
Проект «Надзвичайна кредитна програма для відновлення України»	1703,4
Проект «Програма розвитку муніципальної інфраструктури України»	4661,8
Проект «Розвиток системи водопостачання та водовідведення в місті Миколаїв»	241,9
Проект «Програма з відновлення України»	5292
Проект «Енергоефективність громадських будівель в Україні»	756
Європейські дороги України II (Проект покращення транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг на підходах до м. Києва)	3881,6
Проект «Транспортний зв'язок в Україні - Фаза I»	274,2
Проект «Східна Україна: возз'єднання, відновлення та відродження»	81
Проект «Європейські дороги України III (проект «Розвиток транс'європейської транспортної мережі»)	2110
Проект «Завершення будівництва метрополітену у м. Дніпропетровську»	2290,9
Проект «Подовження третьої лінії метрополітену у м. Харкові»	755,3
<i>Кредитор - Уряд Республіки Польща:</i>	
Проект з будівництва, реконструкції та капітального ремонту автомобільних доріг західного регіону для подальшого поєднання їх з автомобільними дорогами Республіки Польща	1502,6
Проект з розбудови прикордонної дорожньої інфраструктури та облаштування пунктів пропуску українсько-польського кордону	568,8
<i>Кредитор - Японське агентство міжнародного співробітництва:</i>	
Проект «Реконструкція споруд очистки стічних каналізаційних вод і будівництво технологічної лінії по обробці та утилізації осадів Бортницької станції аерації»	10,2

Джерело: [38]

Отже, в 2023 році Україні залучено кредити від різноманітних кредиторів для реалізації важливих проектів у сфері будівництва та інфраструктури. Серед кредиторів виділяються Європейський банк реконструкції та розвитку, Європейський інвестиційний банк, Уряд Республіки Польща та Японське агентство міжнародного співробітництва. Проекти, які фінансуються, охоплюють різні сфери, включаючи будівництво електроенергетичних ліній, реконструкцію метрополітену, розвиток транспортної інфраструктури, реабілітацію гідроелектростанцій, покращення систем водопостачання та водовідведення, а також будівництво доріг та автомобільних мостів. Загальна сума залучених коштів становить значну суму, що свідчить про значущі інвестиційні зусилля та розвиток будівельної галузі в Україні у найближчому майбутньому.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

3.1. Пропозиції щодо імплементації досвіду країн ЄС в сфері державного регулювання будівельної галузі

Імплементація досвіду країн Європейського Союзу (ЄС) в сфері державного регулювання будівельної галузі може стати ключовим чинником для покращення ефективності та сталості українського будівельного сектору.

У країнах Європейського Союзу, таких як Іспанія, Італія, Німеччина та Франція, система державного регулювання будівельної галузі визначається значущою роллю неурядових організацій та професійних асоціацій будівельників. Ці країни виявили високий рівень взаємодії між урядовими та неурядовими структурами, що сприяє більш ефективному та інноваційному розвитку будівельного сектору.

У Іспанії, Німеччині, Франції та Італії, важливою частиною системи державного регулювання є активна участь професійних асоціацій та неурядових організацій, які забезпечують експертну оцінку, розробляють стандарти та сприяють впровадженню новітніх технологій у будівництві. Ці структури є не лише консультативними, але й активними учасниками у формуванні та вдосконаленні правових актів та норм, які регулюють будівельну галузь.

Відзначимо, що в Португалії механізми державного регулювання будівельної галузі носять унікальний характер. Тут обов'язковою є система кваліфікації (акредитації) будівельних компаній та фахівців. Ця інноваційна практика сприяє не лише контролю якості будівництва, але й створенню сприятливого середовища для взаємодії між суб'єктами будівельного процесу та регулюючими органами.

Враховуючи цей досвід, Україна може розглядати можливість активізації участі громадських та професійних організацій у формуванні політики та стандартів для будівельної галузі. Зокрема, важливо стимулювати розвиток та впровадження ефективних механізмів кваліфікації та сертифікації, які сприяють підвищенню якості будівництва та розвитку інноваційних технологій у сфері будівельної діяльності.

В табл.3.1. представлено порівняльну характеристику державного регулювання будівельної галузі в окремих країнах Європейського Союзу.

Таблиця 3.1

Порівняльна характеристика державного регулювання будівельної галузі в окремих країнах Європейського Союзу

Країна	Характеристика
Іспанія	- розгалужена система національного законодавства в будівельній галузі;
	- обов'язкова процедура акредитації для будівельних підприємств, що реалізують проєкт у розмірі понад 120 тис. євро;
	- видача кваліфікаційних (акредитаційних) сертифікатів будівельним підприємствам, дійсних 2 роки, які пред'являються на вимогу державного замовника;
	- ліцензування будівельних організацій здійснюється Міністерством економіки та фінансів.
Італія	- обов'язковість кваліфікаційної процедури під час реалізації будівельного проєкту в межах державного замовлення;
	- видача кваліфікаційних (акредитаційних) сертифікатів будівельним підприємствам, дійсних 5 років, з обов'язковою перевіркою через 3 роки;
	- регулювання діяльності й атестацію здійснює SOA.
Португалія	- обов'язковість кваліфікаційної процедури під час реалізації будівельного проєкту в межах державного замовлення;
	- необхідність одержання сертифіката придатності для працівників будівельних спеціальностей, який видає Асоціація промисловців сфери цивільного будівництва і громадських робіт.
Німеччина	- відсутність обов'язкових вимог щодо системи сертифікації будівельних організацій і будівельників у сфері стандартних будівельних робіт;
	- функції регулювання та нагляду виконують держава та приватні замовники.
Франція	- добровільна система сертифікації будівельних організацій;
	- сертифікати видаються на 5 років із можливістю щорічної перевірки, видаються некомерційними організаціями за окремими напрямками.

Джерело: складено автором на основі [23, 30, 37, 39]

Аналізуючи досвід країн Європейського Союзу – Іспанії, Італії, Португалії, Німеччини та Франції – в сфері державного регулювання будівельної галузі, можна виокремити ключові аспекти, які можуть бути використані для удосконалення системи в Україні:

1) Іспанія впроваджує розгалужену систему національного законодавства та обов'язкову акредитацію для будівельних підприємств. Це може послужити прикладом для України щодо створення прозорої та стандартизованої системи, спрямованої на підвищення якості будівництва та контроль за його виконанням.

2) Італія впроваджує обов'язкову кваліфікаційну процедуру та регулювання через SOA. Україна може розглядати цей підхід як засіб покращення контролю та атестації будівельних підприємств, зокрема застосування перевірених стандартів.

3) Португалія встановлює обов'язковість кваліфікаційної процедури та вимагає сертифікат придатності для працівників. Цей підхід сприяє підвищенню кваліфікації робітників та забезпеченню безпеки на будівельних об'єктах, що є ключовими аспектами для узгодженого розвитку галузі.

4) Німеччина відзначається відсутністю обов'язкових вимог до сертифікації, де функції регулювання виконуються державою та приватними замовниками. Цей досвід може надихнути Україну на розгляд можливостей співпраці з приватним сектором та на визначення чітких вимог для забезпечення якості та ефективності будівництва.

5) Франція запроваджує добровільну систему сертифікації, видаючи сертифікати на 5 років. Цей підхід може бути застосований в Україні як механізм підтримки інновацій та розвитку будівельної галузі.

Загальний висновок полягає в тому, що Україна може успішно імплементувати кращі практики з країн ЄС, забезпечуючи ефективне державне регулювання та стимулюючи розвиток будівельної галузі. Урахування вищезазначених елементів досвіду сприятиме покращенню якості будівництва,

впровадженню інновацій та створенню сприятливого середовища для розвитку галузі в Україні.

У рамках цього дослідження було б важливо розглянути унікальний досвід Ізраїлю у сфері будівництва, особливо в контексті тривалої воєнної загрози, і перенести ці навички та підходи до України. Важливість цього досвіду була відзначена під час українсько-ізраїльського інноваційного саміту у Варшаві у червні 2022 року.

Ізраїль, враховуючи свою історію, де країна майже завжди перебувала у стані війни, прийняв нормативні вимоги до будівництва для забезпечення безпеки мешканців ще 30 років тому. Однією з визначальних рис є те, що жителі Ізраїлю мають лише кілька хвилин, щоб знайти притулок, оскільки ракети можуть долетіти за 15-20 секунд, охоплюючи всю територію країни, зокрема з Сектору Газа. Міста на південному заході, такі як Сдерот, Ашкелон, Невітот, і кібуци поблизу Сектору Газа, є особливо вразливими до обстрілів.

Однією з ініціатив, що виникла в реакції на цю загрозу, було встановлення в 1993 році обов'язкових вимог до будівництва укріплених кімнат, відомих як «мамади», у всіх житлових і громадських будівлях. Однією з переваг «мамад» перед традиційними притулками, так званими «міклатами», є можливість швидко взяти прикриття всередині будівлі всього за кілька секунд, не виходячи на вулицю.

Всього існує кілька видів таких кімнат, а саме, мамади та мамаки.

Мамади – це укріплені кімнати, які розташовані у житлових приміщеннях. Зазвичай це частина квартири, яка має масивні залізобетонні стіни, потовщені перекриття та металеві герметичні двері. Згідно з вимогами, площа мамада повинна бути не менше 9 квадратних метрів, а висота стелі – 2,5 метри. Вони оснащені віконницями на висоті 1,5 метра від підлоги та фільтрами для захисту від хімічної зброї [33].

Мамаки – це укріплені кімнати в громадських будівлях, розташовані на кожному поверсі. Вони служать як укріплені приміщення для громадських заходів. Такі кімнати відзначаються аналогічними характеристиками, але їх

розташування в громадських будівлях дозволяє забезпечити безпеку більшому числу людей [33].

Окрім стандартних технічних параметрів, таких як розміри та конструкція, важливо врахувати особливості планування. Багато мамад будують один над одним для ефективності та міцності. Це стратегічне планування не лише забезпечує економічні вигоди, але і робить стіни та фасади будівель більш міцними та надійними.

Ця концепція укріплених кімнат в Ізраїлі виникла в 1993 році, і її успішно впроваджують у нові будівлі. Програма реновації ТАМА-38 також охоплює старі будівлі, сприяючи покращенню безпеки інфраструктури в цілому.

Програма реновації ТАМА-38 в Ізраїлі націлена на укріплення будівель, які раніше не були оснащені укріпленими кімнатами, відомими як мамади. Ініціатива спрямована на поліпшення безпеки населення, зокрема, у випадку воєнної загрози. Згідно з умовами програми, якщо 75% мешканців будинку висловлять свою згоду, забудовник може розпочати будівництво мамадів, а також додаткових поверхів для продажу квартир. Також не рідко в рамках цієї програми забудовники вживають додаткових заходів, таких як будівництво ліфтів та зміцнення фасадів будинків.

Тобто, цільовий характер програми, який передбачає згоду більшості мешканців для реалізації проекту, дозволяє ефективно впроваджувати ініціативи без значних опозиційних труднощів. Враховуючи важливість часу в умовах можливого конфлікту, можливість швидкого впровадження та адаптації заходів забезпечує максимальну ефективність захисту мешканців.

Програма охоплює будинки, збудовані між 1980 та 1992 роками, проте ті, які введені в експлуатацію до 1980 року, не включаються в модернізаційні заходи. Для тих будинків, які не входять в рамки реновації, є можливість будувати мамади як окремі приміщення. Проте це вимагає отримання згоди 66% мешканців, оскільки це включає в себе використання спільного громадського простору [40].

Ця ініціатива розвивається в контексті міста Львова, де місцева влада вже затвердила нові стандарти безпеки у будівництві житла. Ці норми передбачають посилення безпеки будівель, включаючи адаптацію підземних паркінгів та інших приміщень для укриття населення, створення безбар'єрних умов, впровадження кімнат безпеки на кожному поверсі (за ізраїльським зразком), наявність протипожежних стін та вікон, дотримання гуманної висотності та запобігання переущільненню будівель. Ці кроки спрямовані на створення житлового середовища, яке максимально захищене та комфортне для мешканців.

Зважаючи на той факт, що Україна також стикається зі складнощами в сфері безпеки і оборони, ізраїльський досвід може слугувати важливим джерелом навчання та адаптації, спрямованої на забезпечення безпеки населення в умовах воєнної загрози. Такий обмін досвідом може допомогти Україні створити більш ефективні та інноваційні підходи до будівництва, спрямовані на захист і благополуччя громадян.

3.2. Рекомендації щодо напрямів удосконалення механізмів державного регулювання будівельної галузі України

Вважаємо що потрібно покращити механізми державного регулювання будівельної галузі спрямувавши їх на розвиток та підтримку інновацій, адже це є необхідною та важливою умовою для країни яка потребує значного відновлення.

Для впровадження стратегії удосконалення механізмів державного регулювання будівельної галузі в Україні та досягнення очікуваних результатів, держава може вжити наступні конкретні кроки які представлено в табл.3.1.

Таблиця 3.1

Впровадження стратегії удосконалення механізмів державного
регулювання будівельної галузі в Україні

№ з.п.	Цілі стратегії	Дії держави	Очікуваний результат
1	Створення інструментів нормативно-правового стимулювання	<ul style="list-style-type: none"> - розробка та ухвалення законів та нормативних актів, що надають пільги галузям матеріального виробництва для розвитку енергозберігаючих та енерговиробляючих матеріалів; - встановлення програмно-цільового підходу та механізмів державного субсидування для підтримки цих галузей. 	Зростання обсягів виробництва та застосування енергозберігаючих та енерговиробляючих матеріалів.
2	Підтримка інновацій у будівництві	<ul style="list-style-type: none"> - впровадження стимулів для будівельних компаній, щоб вони переходили на нові технології, такі як 3D-друк і модульні конструкції; - розробка інцентивів для збільшення швидкості будівництва та можливостей заміни окремих модулів без порушення конструкції. 	Поспішне впровадження новітніх технологій у будівництві та покращення ефективності будівництва.
3	Підтримка BIM-Технологій	<ul style="list-style-type: none"> - запровадження нормативно-правових механізмів для обов'язкового використання BIM-технологій у будівництві; - створення програм підтримки для компаній, щоб вони могли легко і доступно впроваджувати автоматизовані системи проектування та управління на основі BIM. 	Збільшення використання BIM-технологій у всіх етапах життєвого циклу будівель.
4	Створення інноваційного фінансування	<ul style="list-style-type: none"> - закладення в нормативно-правову базу механізмів для збільшення фінансування інноваційних науково-дослідних розробок у будівельній галузі; - створення спеціальних фондів та програм, що надають підтримку інноваційним ідеям та їх комерціалізації. 	Залучення приватних інвестицій у науково-дослідні розробки та їх швидка комерціалізація.
5	Створення державної інформаційної системи	Впровадження єдиної державної інформаційної системи для дистанційної подачі, обробки, узгодження та видачі всіх необхідних початково-дозвільних документів.	Спрощення та прискорення процесів видачі дозволів через впровадження єдиної державної інформаційної системи.

Джерело: складено автором

У 2023 році будівельна галузь у світі переживає значні трансформації, визначені рядом ключових тенденцій.

Однією з важливих інновацій у сфері будівництва є інформаційне моделювання будівель (BIM), що змінює підхід до планування та проектування об'єктів, не лише в Криму, але і по всьому світі.

Традиційні методи проектування виявили свої обмеження у візуалізації змін в реальному часі, оскільки кожна зацікавлена сторона працює зі своїми унікальними файлами, що може спричинити непорозуміння та плутанину. Розширені інструменти BIM розв'язують цю проблему, створюючи централізовану базу даних та сприяючи спільній роботі над єдиною моделлю.

Впровадження технологій розширеної реальності (AR) та віртуальної реальності (VR), спільно з інструментами будівельно-інформаційного моделювання (BIM), відкриває нові перспективи для будівельної галузі. Комбінування цих інноваційних рішень створює можливість візуалізувати будівельні моделі в реальному масштабі та забезпечує можливість проведення високоякісних тестів у віртуальному середовищі.

Один із прикладів використання цих технологій надає американський стартап VisualLive [55]. Їхні програмні рішення дозволяють візуалізувати BIM-моделі безпосередньо на будівельному майданчику, використовуючи для цього хмарні обчислення. Цей підхід дозволяє імпортувати великі BIM-файли та забезпечує високу якість геометричних форм, текстур і матеріалів.

Застосування AR та VR дозволяє будівельним фахівцям переглядати та взаємодіяти з проектами в режимі реального часу, спрощуючи процес прийняття рішень та підвищуючи рівень взаєморозуміння між учасниками будівельного процесу. Ця інтеграція технологій допомагає уникнути потенційних помилок та недорозумінь, що може суттєво покращити ефективність та якість будівництва.

Турецький стартап BIMCRONE [50] також активно розвиває сферу будівель, пропонуючи програмне забезпечення BIM, яке об'єднує усіх учасників будівельного процесу на єдиній платформі. Його функції

передбачають етапи перед будівництвом, спільну роботу в команді та ефективно управління конфліктами. Крім того, BIMCRONE надає рішення для співпраці під час будівництва, управління активами, аналізу затримок, польового моніторингу та багато іншого, демонструючи широкий спектр можливостей в управлінні будівельними проектами.

Отже, ці інноваційні технології та рішення відкривають нові можливості для ефективного та технологічного будівельного процесу, сприяючи підвищенню якості проектів і зменшенню витрат коштів та часу.

Будівельна галузь в Україні дотепер розвивається за екстенсивним сценарієм, уникаючи використання інтелектуальних інновацій і продовжуючи негативно впливати на навколишнє середовище. Зростаюча важливість будівництва та реновації у Європейській стратегії Зеленого курсу [49] ставить перед Україною завдання розвитку «зеленого» будівництва та безвуглецевого виробництва, щоб стати не лише частиною циркулярної економіки, але й зменшити споживання енергії та ресурсів.

Важливим пунктом стратегії є зобов'язання потроїти швидкість ремонту всіх будівель для зменшення забруднення, що виникає під час будівельних процесів. Це стає особливо актуальним для України, яка стоїть перед викликом великомасштабної повоєнної відбудови.

На сучасному ринку будівельних послуг важливий вплив справляє технологічний розвиток та глобальне поширення інновацій на всіх етапах технологічних процесів будівництва та управління життєвим циклом об'єктів. Інновації, нові технології та підходи стають ключовими елементами формування майбутніх тенденцій на глобальному та національному ринку будівництва.

Зелена книга, яка містить аналіз будівельної галузі, визначає наявний стан та пріоритетні напрямки її розвитку на основі даних Державної служби статистики України та іншої статистичної та аналітичної інформації. Також вона розглядає механізми взаємодії ключових стейкхолдерів у життєвому циклі

будівель та споруд, враховуючи взаємодію учасників на ринку та динаміку впливу інтелектуальної складової на ефективність галузі.

Weston Robot, сінгапурський стартап, перетворює концепції автономних важких роботів в реальність, надаючи інноваційні технології для вирішення різних завдань в різних галузях. Одним із фокусів компанії є розробка екзоскелетів, що працюють як робочі допоміжні конструкції. Зокрема, екзоскелети з опорою на спині зменшують фізичне навантаження при підйомі важких предметів, підвищуючи ефективність та безпеку працівників [52]. Створення екзоскелетів для плечей, які дозволяють працівникам виконувати завдання на рівні грудей до стелі, відкриває широкі можливості в різних галузях, від будівництва до складського господарства. Застосування екзоскелетів для опори ніг спрощує рух та знижує втомленість м'язів, полегшуючи виконання завдань, пов'язаних з тривалим перебуванням на ногах. У доповнення до екзоскелетів, Weston Robot пропонує UGV Hunters та роботів-бункерів для ефективної автоматизації завдань у різних умовах, включаючи пересічену місцевість. Ці роботи можуть використовуватися для доставки та дезінфекції на місці, що ще більше розширює сферу їх застосування.

Weston Robot вирішує не лише завдання, пов'язані з ефективністю робочих процесів, але й здійснює це екологічно та безпечно, зменшуючи ризики для працівників та оптимізуючи використання ресурсів в різних галузях виробництва та обслуговування [52].

Зазначені аспекти дають підстави визнати, що у сучасних умовах будівельна галузь України має потенціал для вдосконалення, зокрема через впровадження інновацій, «зелених» технологій та прискорення темпів ремонту будівель. Очікується, що це сприятиме не лише розвитку галузі, але й позитивно позначиться на сталому екологічному та економічному розвитку України.

3D-друк у будівництві, відомий також як адитивне будівництво, є не лише стійким, але й ефективним методом зведення споруд. Цей роботизований

підхід використовує сучасні будівельні матеріали та тісно взаємодіє з BIM, друкуючи дизайн шар за шаром. Процес володіє великою гнучкістю конструкції, і його особливість полягає в відсутності потреби в опалубці. Застосовуються різні методи, включаючи екструзію, силове склеювання та адитивне зварювання.

У порівнянні з традиційними методами будівництва з цегли, тривимірний будівельний друк має значно менше відходів та потребує менше трудових ресурсів. Це автоматизований та програмований процес, який виключає людський фактор та підвищує продуктивність. Багато стартапів активно працюють у цьому напрямку, надаючи 3D-принтери або послуги друку для проектів різного масштабу.

Зокрема, голландський стартап Twente Additive Manufacturing [53] спеціалізується на розробці та впровадженні проектів 3D-друку для житлових та архітектурних потреб. Вони використовують різні технології 3D-друку та надають різноманітні типи принтерів, враховуючи вимоги конкретного проекту.

Американський стартап 3D Build Systems [54] також виходить за межі стандартних можливостей, створюючи роботів для друку з бетону. Ця технологія не лише призначена для розвитку економічних та ефективних рішень для робочої сили, але і може знайти застосування в великомасштабних будівельних проектах та сфері житлового будівництва. Їхні роботи вражають своєю швидкістю та можливістю друкувати на великих висотах, що робить їх ефективним рішенням для широкого спектру завдань.

Висновок полягає в тому, що 3D-друк у будівництві відкриває нові перспективи, зменшуючи відходи, оптимізуючи використання ресурсів і підвищуючи ефективність будівельних процесів. Спільна робота стартапів та використання таких технологій обіцяють позитивні зміни в галузі будівництва, сприяючи сталому розвитку та інноваційним тенденціям.

Підходи до використання будівельної робототехніки, такої як TuBot та IronBot, представляють собою значний прорив в сучасному будівельному

секторі. Ці стартапи демонструють, як штучний інтелект та передові технології комп'ютерного зору можуть оптимізувати та автоматизувати завдання, які раніше вимагали значних зусиль людей [50].

TuBot, завдяки своїй здатності автоматично визначати розташування та здійснювати зв'язування арматурних стрижнів зі швидкістю до 110 перетинів за годину, реально міняє парадигму роботи на будівельних майданчиках. Його можливості зменшують залежність від ручного втручання, роблячи процес більш швидким та ефективним. Система автоматичного визначення розташування сприяє уникненню помилок та оптимізації використання матеріалів. У той же час, IronBot розв'язує завдання, пов'язані з підйомом та розміщенням важких пучків арматури. Його здатність розміщувати поперечну та поздовжню арматуру вагою до 5000 фунтів демонструє вражаючу силу і гнучкість використання. Це дозволяє не лише прискорити робочий процес, але і зробити його менш виснажливим для робочої сили, а також зменшити ризик травм.

Такі технологічні рішення, спрямовані на автоматизацію та покращення ефективності, відкривають нові перспективи для будівельної галузі. Вони стають ключовим елементом стратегій оптимізації ресурсів та підвищення конкурентоспроможності, а також допомагають забезпечити безпеку праці та знизити витрати.

Отже, для успішної реалізації стратегії удосконалення механізмів державного регулювання будівельної галузі в Україні та досягнення очікуваних результатів, держава може вжити комплексу конкретних заходів. Спочатку важливо розробити та ухвалити закони та нормативні акти, що нададуть пільги галузям матеріального виробництва, спеціалізованим на створенні енергозберігаючих та енерговиробляючих матеріалів.

Запровадження програмно-цільового підходу та механізмів державного субсидування для цих галузей сприятиме їхньому сталому розвитку. Підтримка інновацій у будівництві включає створення стимулів для переходу будівельних компаній на передові технології, такі як 3D-друк та модульні конструкції.

Розробка інцентивів для збільшення швидкості будівництва та можливостей заміни окремих модулів покращить ефективність та сприятиме сталому розвитку галузі.

Стимулювання використання BIM-технологій може бути досягнуте запровадженням обов'язкового використання їх у будівництві та створення програм підтримки для компаній. Створення інноваційного фінансування через механізми збільшення фінансування науково-дослідних розробок у будівельній галузі підтримає швидку комерціалізацію інновацій.

Впровадження концесійних угод з інвесторами для розвитку інституту орендного житла сприятиме покращенню житлових умов громадян і формуванню ефективних міжрегіональних трудових міграційних потоків. Завершуючи цей комплекс заходів, важливо впровадити єдину державну інформаційну систему для спрощення та прискорення процесів видачі дозволів.

Очікувані результати включають збільшення виробництва та застосування енергозберігаючих та енерговиробляючих матеріалів, прискорення впровадження новітніх технологій у будівництво, підвищення використання BIM-технологій, залучення приватних інвестицій у науково-дослідні розробки та поліпшення житлових умов громадян. Спрощення процесів видачі дозволів через впровадження єдиної державної інформаційної системи сприятиме загальному розвитку будівельної галузі в Україні.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі сформовано ряд теоретичних, методичних і практичних положень щодо удосконалення механізми державного регулювання в будівельній галузі України. Основні результати дослідження знайшли відображення у висновках і пропозиціях в контексті визначених у роботі мети і завдань.

1. Розкрито ступінь розробки проблеми державного регулювання будівельної галузі і визначено, що: державне регулювання будівельної галузі є важливою складовою економічної політики країни та має на меті забезпечення сталого розвитку будівельної сфери, а також забезпечення безпеки, ефективності та якості будівельних об'єктів. Основною сутністю та цілями державного регулювання будівельної галузі можуть бути: стале економічне зростання; безпека та якість будівельних об'єктів; сталість житлового та комерційного ринку; енергоефективність та екологічна безпека; розвиток інфраструктури. Взагалі, державне регулювання будівельної галузі має на меті забезпечення балансу між розвитком галузі та захистом інтересів суспільства, зокрема, через створення сприятливих умов для будівельної діяльності, збереження екології та забезпечення безпеки громадян.

2. Розглянуто тенденції та проблеми державного регулювання будівельної галузі України в умовах воєнного стану, зроблено висновок що: український будівельний сектор, не зважаючи на виклики, які виникли у зв'язку з воєнним станом, продовжує демонструвати неймовірну витривалість та гнучкість у реалізації свого потенціалу в умовах економічної невизначеності. За останні роки, у період миру, будівельний сектор зазнав імпресивного розвитку, однак наставши воєнний стан, його динаміка кардинально змінилася. В умовах активних бойових дій економічна невизначеність, спричинена зупиненням роботи підприємств, фізичним знищенням інфраструктури та втратами робочих місць, стала важливими викликами для будівельного сектору. Нова реальність в

Україні підкреслює необхідність адаптації та ефективного управління ресурсами. Держава відповідає на ці виклики шляхом впровадження заходів, спрямованих на спрощення дозвільних процедур у будівництві під час воєнного стану. Відновлення обов'язкових публічних закупівель через Prozorro також є важливим етапом у підтримці економічної активності. Водночас, при воєнному стані нові будівельні норми та стандарти тимчасово не будуть застосовуватися. Проблематика розвитку інновацій в будівництві в Україні під час воєнного стану зосереджується на методико-інформаційних, законодавчих та організаційно-управлінських факторах. Спрощення та оптимізація дозвільних процедур, а також підтримка інноваційних підходів можуть стати важливими стратегічними кроками для розвитку галузі в умовах воєнного стану. У цьому важкому періоді, будівельна галузь України продовжує виявляти стійкість та готовність до змін, працюючи над забезпеченням життєво важливих інфраструктурних проєктів та відновленням економічного піднесення країни.

3. Описано правовий механізм державного регулювання будівельної галузі України, визначено що: узагальнюючи аналіз правового механізму державного регулювання будівельної галузі України, можна зазначити, що цей механізм визначається комплексом законодавчих актів, які охоплюють різні аспекти будівельної діяльності. Нормативно-правова база складається з ключових законів, та нормативних актів. Цей правовий механізм спрямований на регулювання різних аспектів будівельної галузі, включаючи містобудівну діяльність, архітектурну практику, відповідальність за порушення правил у цій сфері, а також комплексну реконструкцію старих житлових кварталів. Важливо відзначити, що цей механізм спрямований не лише на забезпечення правового регулювання, а й на стимулювання сталого розвитку територій, охорону навколишнього середовища, архітектурну естетику та ефективне використання природних ресурсів. Слід зазначити, що цей механізм має потенціал для подальших удосконалень та адаптації до змін в суспільстві та економіці. Його ефективність залежить від системності, прозорості та взаємодії всіх

зацікавлених сторін – владних органів, бізнесу, громадськості та фахівців галузі.

4. Проведено характеристику організаційного механізму державного регулювання будівельної галузі України: визначено, що: структура організаційного механізму державного регулювання будівельної галузі в Україні представлена: Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України; Міністерством розвитку громад, територій та інфраструктури України, Державною інспекцією архітектури та містобудування України, Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України, Державною службою України з питань геодезії, картографії та кадастру

5. Проаналізовано фінансовий механізм державного регулювання будівельної галузі України, зроблено висновки: що основними аспектами фінансового механізму державного регулювання будівельної галузі України є: бюджетне фінансування інфраструктурних проєктів; формування державного бюджету; страхування та гарантії; фінансування соціального житло-будування; державна програма іпотечного кредитування житла.

6. Наведено пропозиції щодо імплементації досвіду країн ЄС в сфері державного регулювання будівельної галузі: загальний висновок полягає в тому, що Україна може успішно імплементувати кращі практики з країн ЄС, забезпечуючи ефективне державне регулювання та стимулюючи розвиток будівельної галузі. Іспанія: система національного законодавства та акредитація для підвищення якості будівництва. Італія: обов'язкова кваліфікаційна процедура та регулювання через SOA для контролю будівельних підприємств. Португалія: обов'язкова кваліфікаційна процедура та сертифікати для працівників для підвищення кваліфікації та безпеки на будівництві. Німеччина: відсутність обов'язкових сертифікацій з можливістю співпраці з приватним сектором. Франція: добровільна система сертифікації на 5 років як механізм підтримки інновацій у будівництві. Урахування вищезазначених елементів

досвіду сприятиме покращенню якості будівництва, впровадженню інновацій та створенню сприятливого середовища для розвитку галузі в Україні.

7. Розроблено рекомендації щодо напрямів удосконалення механізмів державного регулювання будівельної галузі України: для ефективного удосконалення будівельної галузі в Україні під час воєнного стану, необхідно вжити комплекс заходів. Реформування законодавства, впровадження програм субсидування та стимулювання інновацій, підтримка використання BIM-технологій, концесійні угоди та єдина державна інформаційна система є ключовими напрямками. Очікувані результати включають підвищення виробництва енергоефективних матеріалів, швидке впровадження новітніх технологій та поліпшення житлових умов громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамська І. Сучасний стан й тенденції розвитку будівельної галузі України. *Галицький економічний вісник*, 2019. № 5 (60). С. 7-15.
2. Антонова Л. В. Стратегічні пріоритети розвитку державного регулювання будівельної галузі економіки України. *Наукові праці*. Державне управління. 2014. Вип. 223. Т. 235. С. 143–149.
3. Антикризове регулювання розвитку житлового будівництва. URL : http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Eir/2010
4. Богінська Л.О. Стан та перспективи розвитку будівельної галузі України. *Економічні студії*. 2018. № 2. С. 25–28.
5. В Україні почався процес обстеження будівель, пошкоджених у результаті війни. URL: <http://www.epravda.com.ua/news/2022/04/11/685538/>. (дата звернення: 30.10.2022).
6. Вовк О.М., Шашко М.В. Проблеми та перспективи інноваційної діяльності у будівельній галузі України. *Вісник Сумського державного університету*. 2012. №1. С. 115–121
7. Гуштик Н. О. Державне управління в галузі будівництва: ретроспективний аналіз. Ефективність державного управління : Зб. наук. праць. 2013. Вип. 37. С. 204-212.
8. Державна інспекція архітектури та містобудування України URL: <https://diam.gov.ua/>(дата звернення: 30.10.2023).
9. Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру URL: <https://land.gov.ua/> (дата звернення: 30.10.2023).
10. Діяльність будівельних підприємств/ Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.org/uk/operativ/menu/menu_u/bud.htm. (дата звернення: 30.10.2023).
11. Державні будівельні норми. URL : <https://dabi.gov.ua/normatyvno-pravova-baza/derzhavni-budivelni-normy-ukrayiny/>. (дата звернення: 20.10.2023)

12. Дмитренко В.І. Проблеми та перспективи розвитку підприємств будівельної галузі. Вчені записки Університету «КРОК». 2020. №2 (58). С. 120-127.
13. Закон України «Про основи містобудування» від 16.11.1992 № 2780-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2780-12#Text> (дата звернення: 20.10.2023)
14. Закон України «Про Генеральну схему планування території України» від 07.02.2002 N 3059-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3059-14#Text> (дата звернення: 20.10.2023)
15. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17.02.2011 № 3038-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> (дата звернення: 20.10.2023)
16. Закон України «Про внесення змін до деяких діючих законів України щодо першочергових заходів реформування сфери містобудівної діяльності» №7282 від 1304.2022 р. URL: w1.c1.rada.gov.ua. (дата звернення: 20.10.2023)
17. Закон України «Про архітектурну діяльність» від 20.05.1999 № 687-XIV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-14#Text> (дата звернення: 20.10.2023)
18. Закон України «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності» № 208/94-ВР від 14.10.1994 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208/94-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.10.2023)
19. Закон України «Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду» від 22.12.2006 № 525-V URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/525-16#Text> (дата звернення: 20.10.2023)
20. Закон України «Про землеустрій» від 22.05.2003 № 858-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text> (дата звернення: 20.10.2023)
21. Закон України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю» від 19.06.2003

№978-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-15#Text> (дата звернення: 20.10.2023).

22. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/10/Sep22_FINAL_Sep1_Damages-Report.pdf(дата звернення: 20.10.2023).

23. Євтушенко В. Європейський підхід до нормування та стандартизації у будівництві. *Публічне право*. 2019. № 1. С. 142–151.

24. Іванов С. В. Будівельна галузь як один з векторів розвитку України: стан, практика та перспективи: монографія; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2020. 264 с.

25. Карлова О. А. Особливості та потенційні можливості розвитку житлового будівництва в регіонах України. *Економіка будівництва і міського господарства*. 2013. Т. 9. № 4. С. 329–334.

26. Козич О. Державне регулювання діяльності будівельної галузі України. *Публічне управління : теорія та практика*. 2012. № 3 (11). С. 138–142.

27. Козич О. М. Досвід провідних країн світу в управлінні будівельною галуззю. *Державне будівництво*. 2012. №2. С.1-7.

28. Коротаєва Ю. В. Формування та використання потенціалу будівельної галузі. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2017. № 3. С. 15– 19.

29. Кулікова Л.В. Сучасні тенденції розвитку будівельних підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 8. С. 52–55.

30. Латишева О.В., Сайко А.Д. Будівельна галузь України: сучасний стан та її роль у забезпеченні сталого розвитку національної економіки. *Економічний вісник Донбасу*. 2019. № 2(56). С. 66–73.

31. Лучко Г.Й., Когут І.В. Актуальні проекти стратегічного розвитку будівельної галузі України. *Ефективна економіка*. 2020. № 8. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8108> (дата звернення: 20.10.2023).

32. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України URL: <https://regulation.gov.ua/catalogue/regulators/id18/functions/page-2> (дата звернення: 20.10.2023).

33. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України (Мінінфраструктури) URL: <https://mtu.gov.ua/> (дата звернення: 20.10.2023).

34. Непомнящий О. М., Медведчук О. В., Лагунова І. А. Зарубіжний досвід регулювання будівельної діяльності. *Теорія та практика державного управління*. 2018. № 3(62). С. 1-9.

35. «Про деякі питання здійснення дозвільних та реєстраційних процедур у будівництві в умовах воєнного стану» Постанова КМУ від 24 червня 2022 р. № 722 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.10.2023)

36. Післявоєнна відбудова. Як Урядова програма відновлення інфраструктури допоможе українцям ще й заробити. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/economics/vidnovlennya-pislya-viyni-yaki-budmateriali-mozhna-kupiti-ta-yak-na-comu-zarobiti-novini-ukrajini-50231448.html> (дата звернення: 30.10.2023).

37. Романенко О.В., Алавердян Л.М. Огляд стану та оцінка потенціалу розвитку будівельної галузі України. *Ефективна економіка*. 2020. № 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7770> (дата звернення: 20.10.2023).

38. Статті Державного бюджету України на 2023 рік щодо будівництва URL: <https://construction-market.korfor.com.ua/derzhavnyi-biudzhhet-ukrainy-shchodo-budivnytstva/> (дата звернення: 20.10.2023)

39. American National Standards Institute URL: <http://ansi.org>. (дата звернення: 18.11.2023).

40. Business Roundtable (BRT). URL: <http://businessroundtable.org>. (дата звернення: 18.11.2023).

41. Doing Business 2020 / International Bank for Reconstruction and Development. URL: https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-report_web-version.pdf. (дата звернення: 30.10.2023).
42. Edmondson M., Earnest S. Envisioning the Future of Construction: Challenges and Opportunities for Occupational Safety and Health. Centers for Disease Control and Prevention. 2021.
43. International Code Council URL: <http://www.iccsafe.org> (дата звернення: 18.11.2023).
44. Macaulay M. ESG and the Construction Industry. Dentons. 2020. URL: <https://www.dentons.com/en/insights/articles/2020/march/11/esg-and-the-construction-industry>. (дата звернення: 18.11.2023).
45. The National Institute of Standards and Technology URL: <http://www.nist.gov>. (дата звернення: 18.11.2023).
46. The Associated Builders & Contractors (ABC). URL: <http://www.abc.org>. (дата звернення: 18.11.2023).
47. The Associated General Contractors of America (AGC). URL: <http://www.agc.org>. (дата звернення: 18.11.2023).
48. The Construction Industry Institute (CII). URL: <https://www.constructioninstitute.org/scriptcontent/index.cfm>. (дата звернення: 18.11.2023).
49. The Federation of Master Builders (FMB). URL: <http://www.fmb.org.uk>. (дата звернення: 18.11.2023).
50. The National House Building Council (NHBC). URL: <http://www.nhbc.co.uk>. (дата звернення: 18.11.2023).
51. Jamrisko M., Lu W. (2020) Germany Breaks Korea's Six-Year Streak as Most Innovative Nation. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-01-18/germany-breaks-korea-s-six-year-streak-as-most-innovative-nation> (дата звернення: 18.11.2023).

52. Weston Robot URL: <https://www.westonrobot.com/>(дата звернення: 18.11.2023).
53. Twente Additive Manufacturing URL: <https://www.twente-am.com/>/(дата звернення: 18.11.2023).
54. 3D Build Systems URL: <https://3dbuildsystems.co/>/(дата звернення: 18.11.2023).
55. VisualLive URL: [/ \(https://apps.autodesk.com/](https://apps.autodesk.com/) дата звернення: 18.11.2023).

ДОДАТКИ

Додаток А

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ДОКУМЕНТИ УКРАЇНИ В БУДІВЕЛЬНІЙ ГАЛУЗІ

Господарський кодекс України	http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15
ЦИВІЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ	http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15
КОДЕКС УКРАЇНИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ	http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10
Закон України «Про адміністративні послуги»	http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5203-17
Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування»	http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2493-14
Закон України «Про запобігання корупції»	http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18
Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»	http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1160-15
Закон України «Про захист персональних даних»	http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2297-17
Закон України «Про публічні закупівлі»	http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/922-19
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності»	http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3392-17
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про звернення громадян»	http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про доступ до публічної інформації»	http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про архітектурну діяльність»	http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/687-14
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про основи містобудування»	http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2780-12
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності»	http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/208/94-%D0%B2%D1%80
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності»	http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2806-15
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про регулювання містобудівної діяльності»	http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3038-17
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державного регулювання у сфері будівництва житла»	http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2367-17
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень у сфері архітектурно-будівельного контролю та удосконалення містобудівного законодавства»	http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/320-19

Постанова КМУ від 14.04.1997 № 348 «Про затвердження Інструкції з діловодства за зверненнями громадян в органах державної влади і місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, в засобах масової інформації»	http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/348-97-%D0%BF
Постанова КМУ від 19.08.2015 № 671 Деякі питання діяльності органів державного архітектурно-будівельного контролю	HTTP://ZAKON2.RADA.GOV.UA/LAWS/SHOW/671-2015-%D0%BF
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 13 квітня 2011 р. № 461 Питання прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів	HTTP://ZAKON3.RADA.GOV.UA/LAWS/SHOW/RU/461-2011-%D0%BF
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 23 квітня 2014 р. N 150. Питання функціонування територіальних органів Державної архітектурно-будівельної інспекції	HTTP://ZAKON2.RADA.GOV.UA/LAWS/SHOW/150-2014-%D0%BF
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 2 жовтня 2013 р. № 735. Про внесення змін до Порядку накладення штрафів за правопорушення у сфері містобудівної діяльності	HTTP://ZAKON5.RADA.GOV.UA/LAWS/SHOW/735-2013-%D0%BF
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 11 липня 2007 р. N 903. Про авторський та технічний нагляд під час будівництва об'єкта архітектури	HTTP://ZAKON3.RADA.GOV.UA/LAWS/SHOW/903-2007-%D0%BF
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 6 квітня 1995 р. N 244. Про затвердження Положення про порядок накладення штрафів за правопорушення у сфері містобудування	HTTP://ZAKON3.RADA.GOV.UA/LAWS/SHOW/244-95-%D0%BF
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 13 квітня 2011 р. N 466. Деякі питання виконання підготовчих і будівельних робіт	HTTP://ZAKON5.RADA.GOV.UA/LAWS/SHOW/RU/466-2011-%D0%BF
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 27 квітня 2011 р. N 557. Про затвердження Порядку віднесення об'єктів будівництва до IV і V категорій складності	HTTP://ZAKON0.RADA.GOV.UA/LAWS/SHOW/557-2011-%D0%BF
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 11 травня 2011 р. N 560. Про затвердження Порядку затвердження проектів будівництва і проведення їх експертизи та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України	HTTP://ZAKON2.RADA.GOV.UA/LAWS/SHOW/RU/560-2011-%D0%BF
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 23 травня 2011 р. N 549. Про утворення територіальних органів Державної архітектурно-будівельної інспекції	HTTP://ZAKON0.RADA.GOV.UA/LAWS/SHOW/549-2011-%D0%BF
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 23 травня 2011 р. N 553. Про затвердження Порядку здійснення державного архітектурно-будівельного контролю	HTTP://ZAKON0.RADA.GOV.UA/LAWS/SHOW/RU/553-2011-%D0%BF

ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 23 травня 2011 р. N 554. Деякі питання професійної атестації відповідальних виконавців окремих видів робіт (послуг), пов'язаних із створенням об'єктів архітектури	HTTP://ZAKON3.RADA.GOV.UA/LAWS /SHOW/554-2011-%D0%BF
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 25 травня 2011 р. N 548. Про затвердження Порядку проведення експертизи містобудівної документації	HTTP://ZAKON2.RADA.GOV.UA/LAWS /SHOW/548-2011-%D0%BF
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 25 травня 2011 р. N 556. Про Порядок обміну інформацією між містобудівним та державним земельним кадастрами	HTTP://ZAKON0.RADA.GOV.UA/LAWS /SHOW/556-2011-%D0%BF
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 25 травня 2011 р. N 558. Деякі питання забезпечення діяльності Державної архітектурно-будівельної інспекції, її територіальних органів та їх працівників	HTTP://ZAKON5.RADA.GOV.UA/LAWS /SHOW/558-2011-%D0%BF
ПОСТАНОВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ від 25 травня 2011 р. N 559. Про містобудівний кадастр	HTTP://ZAKON2.RADA.GOV.UA/LAWS /SHOW/559-2011-%D0%BF
Наказ Мінрегіону від 24.11.2014 № 325 Про затвердження Порядку функціонування електронної системи здійснення декларативних процедур у будівництві	HTTP://ZAKON5.RADA.GOV.UA/LAWS /SHOW/Z1590-14
Наказ Мінрегіону від 24.04.2015 № 79 Про затвердження Порядку прийняття в експлуатацію і проведення технічного обстеження індивідуальних (садибних) житлових будинків, садових, дачних будинків, господарських (присадибних) будівель і споруд, громадських будинків та будівель і споруд сільськогосподарського призначення I та II категорій складності, які збудовані без дозволу на виконання будівельних робіт	HTTP://ZAKON5.RADA.GOV.UA/LAWS /SHOW/Z0547-15
НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ, БУДІВНИЦТВА ТА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ від 15.05.2012 за № 240 Про затвердження форм актів та інших документів, які складаються під час або за результатами здійснення державного архітектурно-будівельного контролю	HTTP://ZAKON2.RADA.GOV.UA/LAWS /SHOW/Z1116-12
НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ, БУДІВНИЦТВА ТА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ від 16.05.2011 за N 45 Про затвердження Порядку розроблення проектної документації на будівництво об'єктів	HTTP://ZAKON4.RADA.GOV.UA/LAWS /SHOW/Z0651-11
НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ, БУДІВНИЦТВА ТА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ від 23.05.2011 за N 53 Про затвердження Критеріїв, яким повинні відповідати експертні організації, що здійснюють експертизу проектів будівництва	HTTP://ZAKON5.RADA.GOV.UA/LAWS /SHOW/Z0719-11

<p>НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ, БУДІВНИЦТВА ТА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ від 02.06.2011 за № 64 Про затвердження Порядку розроблення історико-архітектурного опорного плану населеного пункту</p>	<p>HTTP://ZAKON5.RADA.GOV.UA/LAWS/SHOW/Z0781-11</p>
<p>НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ, БУДІВНИЦТВА ТА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ від 24.06.2011 за № 92 Про затвердження Порядку ведення єдиного реєстру отриманих повідомлень про початок виконання підготовчих і будівельних робіт, зареєстрованих декларацій про початок виконання підготовчих і будівельних робіт, виданих дозволів на виконання будівельних робіт, зареєстрованих декларацій про готовність об'єкта до експлуатації та виданих сертифікатів, відмов у реєстрації таких декларацій та у видачі таких дозволів і сертифікатів</p>	<p>HTTP://ZAKON3.RADA.GOV.UA/LAWS/SHOW/Z0885-11</p>
<p>НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ, БУДІВНИЦТВА ТА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ від 05.07.2011 за № 103 Про затвердження Порядку видачі будівельного паспорта забудови земельної ділянки із змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 25 лютого 2013 року № 66</p>	<p>HTTP://ZAKON5.RADA.GOV.UA/LAWS/SHOW/Z0902-11</p>
<p>НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ, БУДІВНИЦТВА ТА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ від 07.07.2011 за № 108 Про затвердження Типового положення про архітектурно-містобудівні ради</p>	<p>HTTP://ZAKON0.RADA.GOV.UA/LAWS/SHOW/RU/Z0903-11</p>
<p>НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ, БУДІВНИЦТВА ТА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ від 07.07.2011 за № 109 Про затвердження Порядку надання містобудівних умов та обмежень забудови земельної ділянки, їх склад та зміст</p>	<p>HTTP://ZAKON2.RADA.GOV.UA/LAWS/SHOW/Z0912-11</p>
<p>Державні будівельні норми України</p>	<p>HTTP://WWW.MINREGION.GOV.UA/NAPRYAMKI-DIYALNOSTI/BUILDING/TECH-REG/NORMUVANNIA/DERZHAVNI-TA-GALUZEVI-BUDIVELNI-NORMI/DERZHAVNI-TA-GALUZEVI-BUDIVELNI-NORMI-2/</p>